

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat de Filosofia i Lletres

Memòria del Treball de Fi de Grau

La massificació dels espais naturals en temps de pandèmia. El cas de la Serra de Tramuntana.

Sergio Torán Borrás

Grau de Geografia

Any acadèmic 2020-21

DNI de l'alumne: [REDACTED]

Treball tutelat per Miquel Àngel Coll Ramis

Departament de Geografia

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació.	Autor		Tutor	
	Sí	No	Sí	No
	☒	☐	☒	☐

ÍNDEX

Resum	4
1. INTRODUCCIÓ.	5
1. 1. Els espais naturals i el seu ús públic.	5
1. 2. Pandèmia de la COVID-19.	6
2. ÀREA D'ESTUDI.	7
2. 1. El Paratge Natural de la Serra de Tramuntana.	7
2. 2. Marc normatiu.	9
2. 3. Planificació.	11
2. 4. Ús públic.	12
3. OBJECTIUS.	13
4. METODOLOGIA.	13
5. RESULTATS.	15
5. 1. Causes.	15
5. 2. Conseqüències.	19
5. 3. Municipis més afectats.	23
5. 4. Propostes de millora.	24
6. CONCLUSIONS.	27
7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.	28
8. ANNEXES.	31
ANNEX 1. Usos i activitats a la Serra de Tramuntana.	31
ANNEX 2. Entrevistes.	32

ÍNDIX DE FIGURES

<i>Figura 1. Mapa de localització dels municipis que componen la Comarca de la Serra de Tramuntana .....</i>	<i>7</i>
<i>Figura 2. Imatge commemorativa del desè aniversari de la distinció de la UNESCO .....</i>	<i>9</i>
<i>Figura 3. Mapa de localització del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana .....</i>	<i>10</i>
<i>Figura 4. Mapa de la zonificació del Pla d'Ordenació de Recursos Naturals (PORN) del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana .....</i>	<i>11</i>
<i>Figura 5. Mapa de les figures de protecció segons el Pla Territorial Insular de Mallorca a la Serra de Tramuntana .....</i>	<i>12</i>
<i>Figura 6. Esquema de les fases del procés metodològic del treball .....</i>	<i>13</i>
<i>Figura 7. Mapa del nombre de notícies relacionades amb l'ús públic dels espais naturals als municipis de la Comarca de la Serra de Tramuntana .....</i>	<i>23</i>

ÍNDIX DE TAULES

<i>Taula 1. Taula de la població dels municipis de la Comarca de la Serra de Tramuntana a l'any 2020 .....</i>	<i>8</i>
<i>Taula 2. Taula dels principals actors entrevistats per a la gestió dels espais naturals del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana .....</i>	<i>14</i>
<i>Taula 3. Taula dels usos i les activitats permeses, que requereixen autorització escrita i prohibides al Paratge Natural de la Serra de Tramuntana .....</i>	<i>31</i>

Resum

L'esclat de la pandèmia de la COVID-19 al mes de març de l'any 2020 va ser un gran cop de realitat per a la societat balear, què va veure, com d'una setmana cap una altre, es va perdre tota una temporada turística internacional, i viure, una situació atípica amb un confinament domiciliari de llarga durada. El turisme i l'oci van haver de refer-se. L'única alternativa a aquestes activitats foren els espais naturals, i concretament, l'Espai Natural Protegit del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana. Realitzar activitats a l'aire lliure fou una de les principals recomanacions per part de les autoritats sanitàries durant els mesos posteriors al confinament, ja que el risc de contagi era molt baix. La Serra de Tramuntana es va convertir en el lloc principal d'escapada de l'illa de Mallorca. Aquest fet produeix uns impactes significatius tant a la Serra com als municipis que la conformen: augment de rescats i de residus, grans concentracions i mal estacionament de vehicles, importants aglomeracions de persones, impactes directes a la fauna silvestre, etc. Aquests impactes són negatius, i a més, són el resultat de la massificació dels espais naturals provocada per la pandèmia, i que serà objecte d'estudi d'aquest treball.

Paraules clau: espais naturals, massificació, impactes, pandèmia, Serra de Tramuntana.

Abstract

The outbreak of the COVID-19 pandemic in March 2020 was a huge reality hit for Balearic society, which saw an entire international tourist season lost, and experienced an atypical situation with a long-term lockdown. Tourism and leisure had to be rebuilt. The principal alternative to these activities were the natural spaces, and specifically, the Protected Natural Area of the Serra de Tramuntana. Outdoor activities were one of the main recommendations of the health authorities during the post-lockdown months, since the risk of contagion was very low. The Serra de Tramuntana became the main getaway spot on the island of Mallorca. This fact has had significant impact on both the Serra de Tramuntana and its municipalities: an increase in rescues and waste, large concentrations of vehicles, large crowds of people, direct impacts on wildlife, etc. These impacts are negative, and also the result of the massification of natural spaces caused by the pandemic, which will be the main theme of this study.

Keywords: natural spaces, massification, impacts, pandemic, Serra de Tramuntana.

1. INTRODUCCIÓ.

La pandèmia de la COVID-19 ha provocat certes restriccions de mobilitat a la societat, les quals, han generat unes necessitats, com sortir a l'aire lliure (Lu et al., 2021), i aquestes, han provocat que augmenti la pressió sobre els espais naturals protegits, tal i com han constatat diversos estudis (McGinlay et al., 2020; Lebrun, Su i Bouchet, 2021). L'increment de la freqüentació sobre aquest tipus d'espais ha provocat una sèrie de problemàtiques com la degradació d'hàbitats (Miller-Rushing et al., 2021) o l'increment dels rescats (Saladié, Bustamante i Guitiérrez, 2021), entre d'altres. Aquest treball pretén realitzar una aproximació sobre com ha afectat la pandèmia a la freqüentació dels espais naturals protegits de l'illa de Mallorca, concretament, al Paratge Natural de la Serra de Tramuntana.

1. 1. Els espais naturals i el seu ús públic.

Un espai natural és la part del territori de la terra que es troba escassament modificat per l'acció humana, són llocs de gran importància per les seves característiques paisatgístiques, i de fauna i flora. El terme d'espai natural s'utilitza específicament per a designar algunes de les categories que, serveixen d'acord amb les diferents legislacions per a la protecció de determinades zones de la naturalesa d'especial interès (Boada et al., 2000).

Segons la Llei 5/2005, de 26 de maig, per a la conservació dels espais de rellevància ambiental (LECO) "*els espais naturals protegits són les zones terrestres i marines de les Illes Balears declarades com a tals en la forma que es preveu en aquesta Llei, atenent a la representativitat, la singularitat, la fragilitat o l'interès dels seus elements o sistemes naturals*". La conservació dels propis valors naturals i culturals són el principal objectiu de la declaració d'un espai natural protegit (ENP).

Els espais naturals protegits de les Illes Balears es classifiquen, en diferents categories, en funció dels béns i valors que es pretenen protegir, ja siguin, parcs nacionals, parcs naturals, paratges naturals, reserves naturals (poden ser integrals i especials), monuments naturals, paisatges protegits o llocs d'interès científic i microreserves. Actualment a les Illes Balears, hi ha un total de 13 espais naturals protegits, on hi és l'àrea d'estudi principal d'aquest treball, el Paratge Natural de la Serra de Tramuntana.

Els espais naturals protegits s'han popularitzat i el seu ús recreatiu i turístic s'ha massificat (Blázquez, 1998). Progressivament, l'Administració ha anat oferint espais per a usos recreatius, d'oci, per tal de satisfer una demanda creixent per part de la societat mallorquina, mitjançant, la creació de noves rutes, miradors i àrees recreatives, senyalització de camins, activitats com el barranquisme o l'escalada, excursions en vaixell a l'illa de sa Dragonera o la platja de sa Calobra, oferta d'hostals i refugis, etc.

1. 2. Pandèmia de la COVID-19.

La pandèmia de la COVID-19 és la derivada de la malaltia ocasionada pel virus SARS-CoV-2, conegut popularment com coronavirus. El primer cas va ser identificat al desembre de 2019 a la ciutat de Wuhan, a la República Popular de la Xina.

L'Organització Mundial de la Salut (OMS) va reconèixer i elevar la situació d'emergència de salut pública ocasionada per la COVID-19 com una pandèmia internacional, el dia 11 de març del 2020. La rapidesa en l'evolució dels fets, a escala nacional i internacional, va requerir l'adopció de mesures immediates i eficaces per fer front a aquesta conjuntura per part del Govern Central.

El Govern Central habilita, d'acord amb l'article quart, apartat B, de la *Llei Orgànica 4/1981, d'1 de juny, dels estats d'alarma, excepció i lloc*, per, en l'exercici de les facultats que li atribueix l'article 116.2 de la Constitució Espanyola, declarar l'Estat d'Alarma, en tot o part del territori nacional, quan es produeixin “*crisis sanitàries, com ara epidèmies i situacions de contaminació greus*” que suposin alteracions greus de la normalitat, mitjançant la publicació, al Butlletí Oficial de l'Estat (BOE) del dissabte 14 de març de 2020, del *Reial Decret 463/2020, del 14 de març, pel qual es declara l'Estat d'Alarma per a la gestió de la situació de crisi sanitària ocasionada per la COVID-19*¹.

La declaració d'Estat d'Alarma entra en vigor a partir del diumenge 15 de març de 2020 a les 00:00 hores. L'autoritat competent és el Govern Central, afecta a tot el territori nacional i la seva duració és de quinze dies naturals. Aquests quinze dies foren prorrogats fins a un total de sis vegades, fins a la seva finalització el diumenge 21 de juny de 2020 a les 00:00 hores, després de 98 dies.

El Govern Central va limitar la lliure circulació dels ciutadans a tot el territori nacional mitjançant el confinament domiciliari, a partir de l'entrada en vigor de la declaració d'Estat d'Alarma el diumenge 15 de març de 2020 a les 00:00 hores, com a mesura per a frenar l'expansió de la COVID-19. Les persones només podien circular, per les vies d'ús públic, en vuit supòsits, entre els quals destaquen l'adquisició d'aliments, de productes farmacèutics i de primera necessitat, assistir a centres sanitaris, desplaçament als llocs de feina o per tornar a lloc de residència habitual.

A partir de l'11 de maig de 2020, l'illa de Mallorca entra en la **Fase 1 o inicial** de la desescalada del *Pla per a la Transició cap a una nova normalitat*, aprovat pel Consell de Ministres el 28 d'abril de 2020. A partir d'aquesta fase, es flexibilitzen les restriccions de mobilitat, es permet anar a la muntanya, i la realització de turisme de naturalesa per a grups limitats de persones, per primer pic des d'abans del confinament. Això es va traduir en un increment exponencial de freqüentació de visitants als espais naturals protegits.

---

¹*Reial Decret 463/2020, del 14 de març, pel qual es declara l'Estat d'Alarma per a la gestió de la situació de crisi sanitària ocasionada per la COVID-19*. Butlletí Oficial de l'Estat (BOE), 14 d'abril de 2020, núm. 67, pp. 25390-25400. Consulta a: <https://www.boe.es/boe/dias/2020/03/14/pdfs/BOE-A-2020-3692.pdf>

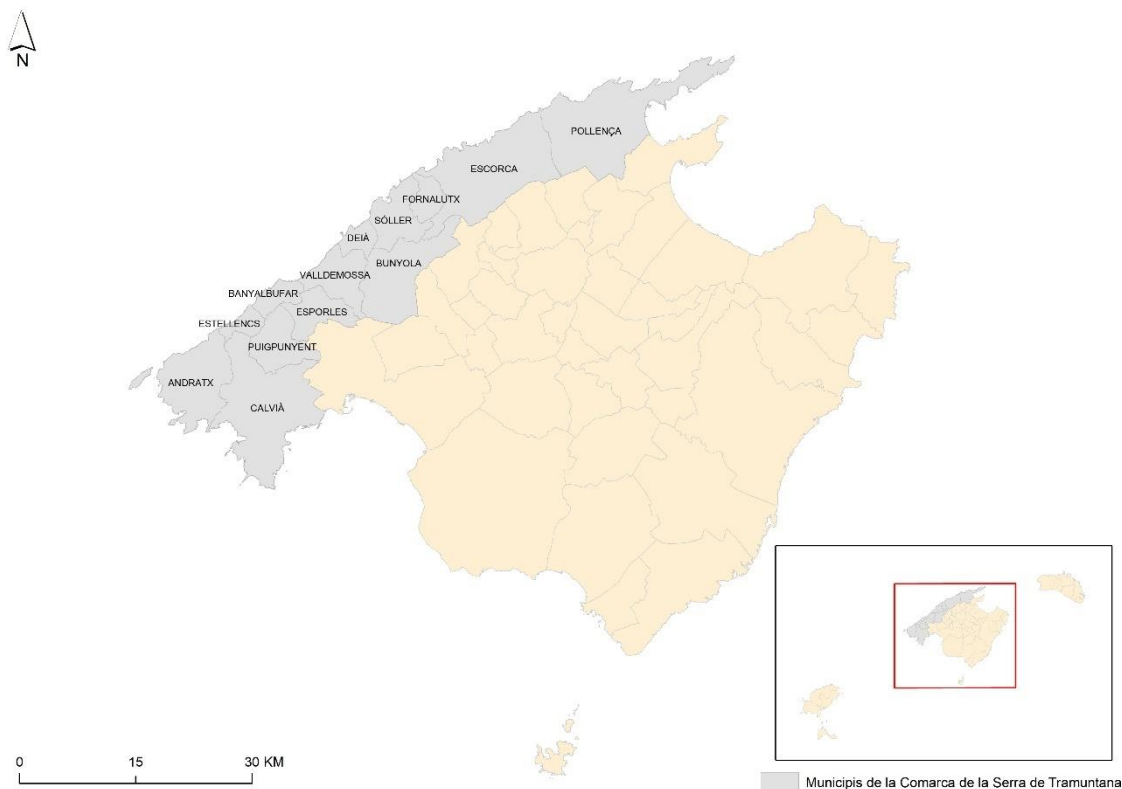
2. ÀREA D'ESTUDI.

2. 1. El Paratge Natural de la Serra de Tramuntana.

La Serra de Tramuntana és una alineació muntanyosa d'uns 90 km de llargària que s'estén per tot el nord-oest de l'illa de Mallorca. És la principal serra i un dels espais naturals protegits més extensos de les Illes Balears. Les altituds més importants de tot l'Arxipèlag Balear es troben en el Paratge Natural de la Serra de Tramuntana, la qual cosa origina una gran varietat de condicions climàtiques.

La seva superfície és d'un total de 63.084 hectàrees (1.123 marines i 61.961 terrestres), i es caracteritza per la diversitat de paisatges: espais forestals formats per alzinars, pinars, carritxars i d'altres espècies, s'alternen amb els agrícoles com són els oliverars. A més, cal destacar la gran quantitat d'espècies endèmiques de flora i fauna, algunes tan representatives i amenaçades com són el ferreret (*Alytes muletensis*) o el voltor negre (*Aegypius monachus*), ambdues espècies protegides.

Segons Lluch i Dubon (1994), la Comarca de la Serra de Tramuntana administrativament està composta per un total de tretze municipis (**Figura 1**): Andratx, Banyalbufar, Bunyola, Calvià, Deià, Escorca, Esporles, Estellencs, Fornalutx, Pollença, Puigpunyent, Sóller i Valldemossa. El Paratge Natural de la Serra de Tramuntana també ocupa una part de set municipis més de l'illa de Mallorca, com són: Alaró, Campanet, Lloseta, Mancor de la Vall, Palma, Santa Maria i Selva.

Figura 1. Mapa de localització dels municipis que componen la Comarca de la Serra de Tramuntana. Elaboració pròpia.

Els tretze municipis de la Serra de Tramuntana tenen un total d'111.863 habitants, els quals representen un 12,26% de la població total a l'illa de Mallorca (912.171) segons les dades més recents del padró de l'IBESTAT durant l'any 2020.

El municipi amb major representació d'habitants és Calvià (**Taula 1**), amb un 46,23% del total de la Serra de Tramuntana, seguit per Pollença (14,89%) i Sóller (12,19%).

El municipi amb menor representació és Escorca, amb un 0,19% del total de la Serra de Tramuntana (només 208 habitants), seguit per Estellencs (0,29%) i Banyalbufar (0,47%).

Escorca és un dels municipis amb major extensió de tota l'illa, on la seva densitat de població és únicament d'1,48 habitants per km².

Població dels municipis de la Comarca de la Serra de Tramuntana a l'any 2020		
Municipi	Habitants	% del total
Andratx	11.433	10,22
Banyalbufar	523	0,47
Bunyola	6.895	6,16
Calvià	51.710	46,23
Deià	630	0,56
Escorca	208	0,19
Esporles	5.113	4,57
Estellencs	327	0,29
Fornalutx	679	0,61
Pollença	16.658	14,89
Puigpunyent	2.044	1,83
Sóller	13.634	12,19
Valldemossa	2.009	1,80

Taula 1. Taula de la població dels municipis de la Comarca de la Serra de Tramuntana a l'any 2020. Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IBESTAT.

Des del 29 de juny de l'any 2011, la Serra de Tramuntana està declarada Patrimoni Mundial per la Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura, coneguda com UNESCO, en la categoria de Paisatge Cultural. La comunitat internacional va reconèixer d'aquesta manera la monumental obra humana feta de quilòmetres de pedra en sec i canalitzacions hidràuliques que ha transformat un terreny abrupte en un lloc habitable, i conservant així, la seva extraordinària bellesa. El 95% del territori de la Serra de Tramuntana es troba en mans privades, per la qual cosa, és fonamental la col·laboració pública i privada per a millorar la seva gestió.

Aquest 2021, la Serra de Tramuntana està de celebració. És el desè aniversari de la distinció de la UNESCO (**Figura 2**). Amb el motiu d'aquesta commemoració el Consell de Mallorca ha organitzat un calendari d'actes en col·laboració amb els municipis.

SERRA DE **TRAMUNTANA** MALLORCA

PATRIMONI MUNDIAL

Figura 2. Imatge commemorativa del desè aniversari de la distinció de la UNESCO.

Font: Consorci Serra de Tramuntana Patrimoni Mundial.

2. 2. Marc Normatiu.

El Paratge Natural de la Serra de Tramuntana és un espai que presenta uns elevats valors ambientals i socioculturals, fet que han provocat la seva protecció tant a nivell territorial com ambiental per diferents normatives:

Normativa europea.

Directiva 92/43/CEE del Consell, de 21 de maig de 1992, relativa a la conservació dels hàbitats naturals i de la fauna i flora silvestres.

Directiva 2009/147/CE del Parlament europeu i del Consell, de 30 de novembre de 2009, relativa a la conservació de les aus silvestres.

Normativa estatal.

Llei 42/2007, de 13 de desembre, de patrimoni natural i de la biodiversitat.

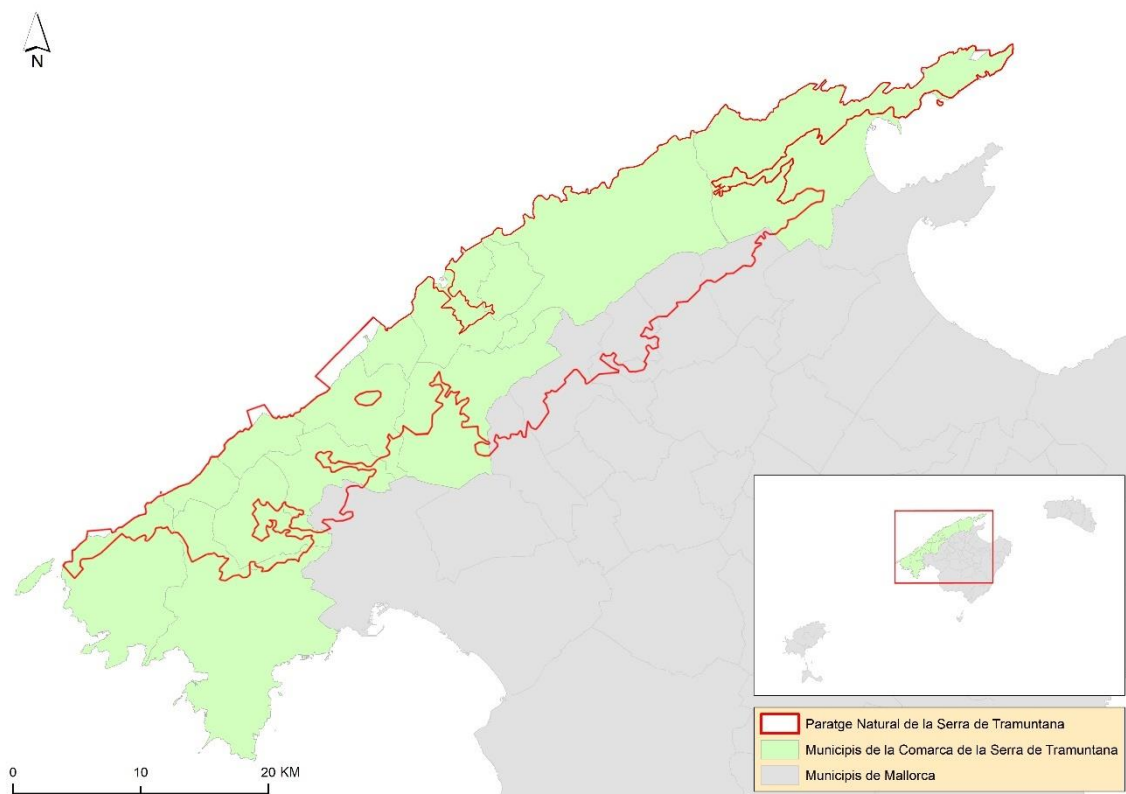
Normativa autonòmica.

Llei 5/2005, de 26 de maig, per a la conservació dels espais de rellevància ambiental (BOIB núm. 85, de 4 de juny de 2005).

Segons la Llei 5/2005, de 26 de maig, per a la conservació dels espais de rellevància ambiental (LECO) “els paratges naturals són els espais naturals relativament extensos en què coexisteixen activitats agrícoles, ramaderes o pesqueres, de transformació agrària i activitats d’altres sectors econòmics que fan compatible la conservació amb el seu desenvolupament sostenible, formant així un paratge de gran interès ecocultural”.

Normativa del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana.

Acord del Consell de Govern de 16 de març de 2007 pel qual es declara Paratge natural la Serra de Tramuntana (BOIB núm. 54 ext., d’11 d’abril de 2007).

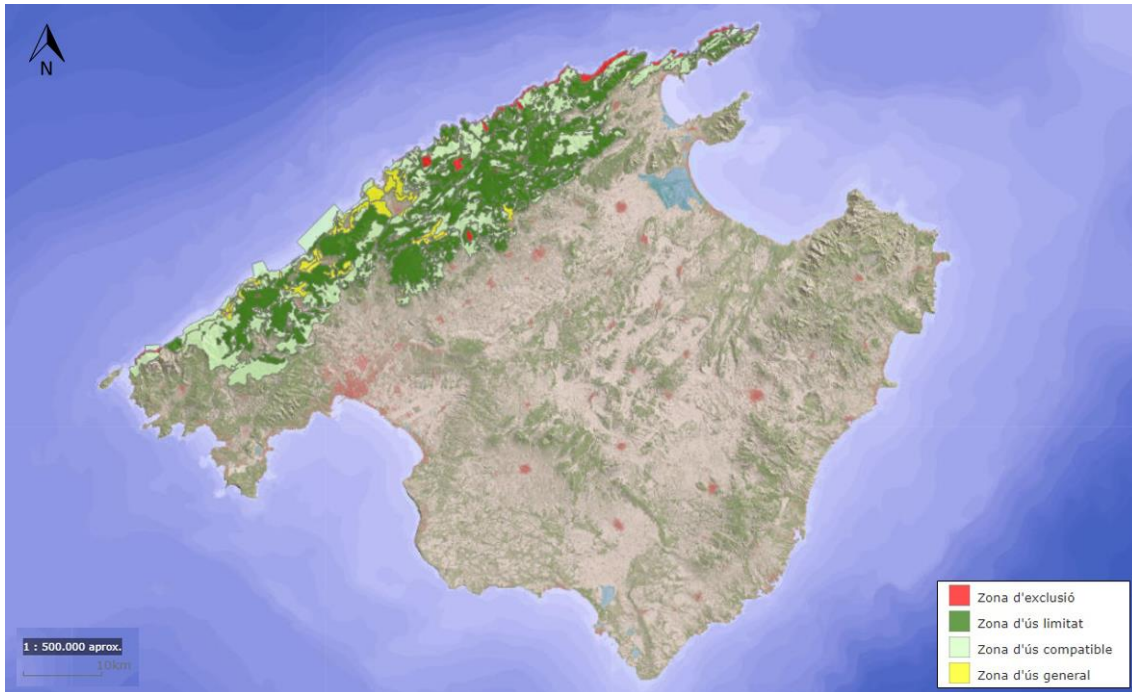
***Figura 3. Mapa de localització del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana.
Elaboració pròpia.***

Decret 19/2007 de 16 de març, per qual s’aprova el Pla d’Ordenació dels Recursos Naturals de la Serra de Tramuntana (PORN) (BOIB núm. 54 ext., d’11 d’abril de 2007).

Ordre del conseller de Medi Ambient, de 21 de maig de 2007, per la qual es crea l’Autoritat de Gestió del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana.

2. 3. Planificació.

La Serra de Tramuntana té un Pla d'Ordenació de Recursos Naturals (PORN), però en canvi, no té aprovat un Pla Rector d'Ús i Gestió (PRUG). A l'article 3, del *Decret 19/2007 de 16 de març, per qual s'aprova el Pla d'Ordenació dels Recursos Naturals de la Serra de Tramuntana (PORN)*, de Normativa d'Ordenació del Pla, hi és la zonificació i delimitació d'usos del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana.

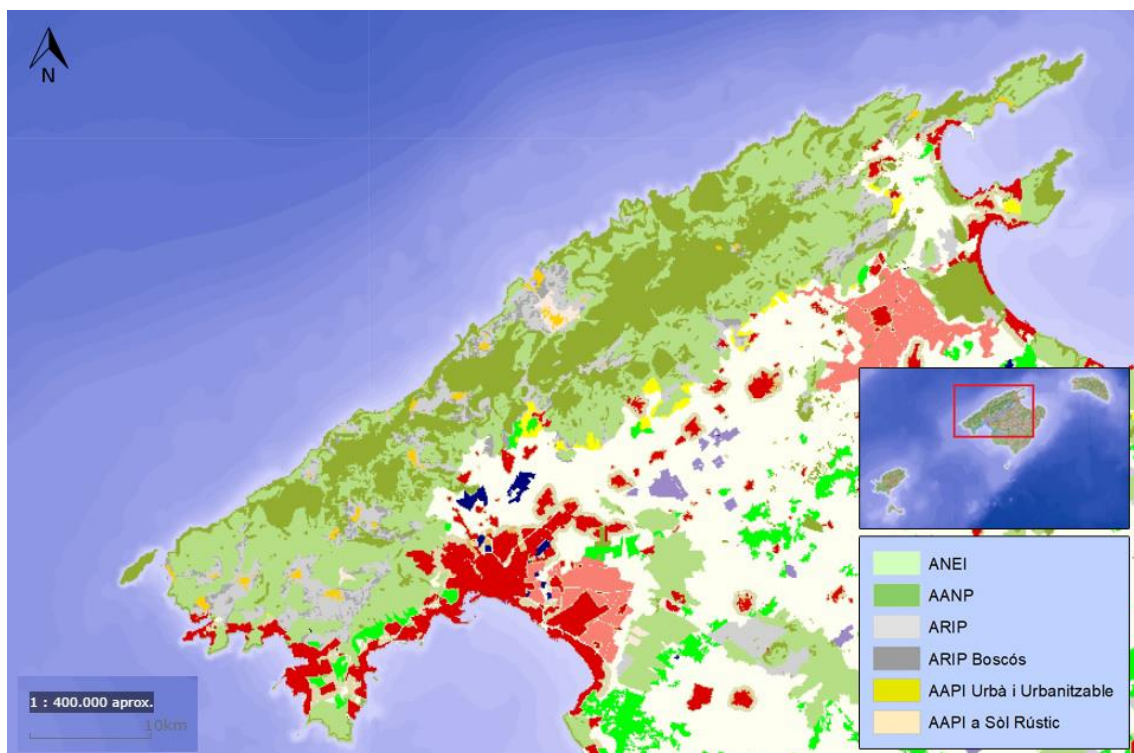

Figura 4. Mapa de la zonificació del Pla d'Ordenació de Recursos Naturals (PORN) del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana. Font: Visor cartogràfic de l'IDEIB.

S'estableixen diferents categories de zonificació, tenint en compte, les tipologies identificades dins l'àmbit territorial que delimita aquest Pla, les conclusions dels estudis de diagnosi ambiental fets en el marc del present Pla i d'acord amb l'Article 22 (*Zonificació dels ENP*) de la *LECO*, com són (mapificats a la **Figura 4**): les zones d'exclusió, zones d'ús limitat, zones d'ús compatible i zones d'ús general.

El PORN delimita i crea unes zonificacions que determinen els usos i activitats, permeses, que requereixen autorització escrita i prohibides al Paratge Natural de la Serra de Tramuntana (veure **ANNEX 1, Taula 3**).

El Pla Territorial Insular de Mallorca (PTI), com a desenvolupament de les Directrius d'Ordenació Territorial (DOT), és l'instrument general d'ordenació del territori de l'illa de Mallorca. El 13 de desembre de 2004 es va aprovar per acord del Ple del Consell de Mallorca, l'aprovació definitiva del Pla Territorial Insular de l'illa de Mallorca i publicació del mateix. Aquest PTI ha patit diverses modificacions als anys 2010, 2011 i 2017.

Figura 5. Mapa de les figures de protecció segons el Pla Territorial Insular de Mallorca a la Serra de Tramuntana. Elaboració pròpia a partir del visor i base de dades de l'IDEIB.

Segons el Pla Territorial Insular de Mallorca (PTI), al Paratge Natural de la Serra de Tramuntana hi ha (**Figura 5**): Àrees Naturals d'Especial Interès (ANEI), Àrees Naturals d'Especial Interès d'Alt Nivell de Protecció (AANP), Àrees Rurals d'Interès Paisatgístic (ARIP) i Àrees de desenvolupament: Àrees d'Assentament en Paisatge d'Interès (AAPI) tant Urbà i Urbanitzable, com de Sòl Rústic.

2. 4. Ús públic.

A la Serra de Tramuntana existeixen nombroses finques públiques que poden visitar-se, com les de: Son Fortuny, Tossals Verds, Son Amer, La Mola-Son Massip, Binifaldó, Menut, Son Moragues, Mortitx, Cúber, Galatzó, Sa Coma des Prat i Gabellí Petit. En alguns casos, es troben mitjançant itineraris senyalitzats per als senderistes. Per descobrir la Serra de Tramuntana no hi ha res millor que endinsar-se pels centenars de camins que la componen, sovint vinculats al GR-221, també conegut com la Ruta de Pedra en Sec. És un sender de gran recorregut que travessa longitudinalment la Serra de Tramuntana, des del Port d'Andratx fins al cap Formentor. Al llarg d'aquest recorregut es troben refugis on pernoctar, àrees recreatives i centres d'interpretació amb informació detallada del patrimoni natural i cultural de la Serra de Tramuntana. La xarxa de refugis del GOIB està integrada per equipaments que permeten la realització de petites estades en contacte amb la natura. Els refugis tenen característiques i serveis diferenciats amb l'objectiu principal d'adaptar-se a les necessitats dels seus usuaris. Destaquen els de: Son Amer, Tossals Verds, Can Boi, Muleta i Pont Romà.

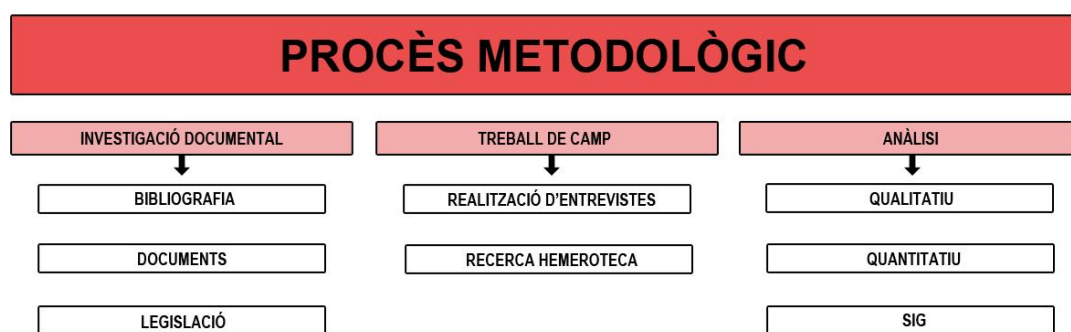
3. OBJECTIUS.

Els objectius principals per a l'elaboració d'aquest Treball de Fi de Grau són els següents:

- 1) Analitzar les causes de la massificació al Paratge Natural de la Serra de Tramuntana durant la pandèmia de la COVID-19.
- 2) Identificar la tipologia dels impactes provocats per la sobrefreqüentació i quins són els municipis de la Comarca de la Serra de Tramuntana més afectats.
- 3) Proposar millores en la gestió de l'ús públic de la Serra de Tramuntana.

4. METODOLOGIA.

El present treball s'ha gestat a partir de les diferents fases desenvolupades seqüencialment amb la intenció de donar resposta als objectius descrits en l'epígraf anterior. Per tal de prendre consciència sobre la dimensió de l'estat de situació, s'han revisat una extensa varietat de fonts d'informació que han dotat d'una estructura metodològica capaç d'analitzar el tema de la massificació de visitants al Paratge Natural de la Serra de Tramuntana durant la pandèmia de la COVID-19.

Figura 6. Esquema de les fases del procés metodològic del treball. Elaboració pròpia.

FASE 1. Investigació documental.

La recerca de la bibliografia s'ha fet a través de bases de dades com Google Scholar, en canvi, la normativa s'ha cercat mitjançant el Butlletí Oficial de l'Estat (BOE) i el Butlletí Oficial de les Illes Balears (BOIB).

FASE 2. Treball de camp.

Per a la realització del treball de camp d'aquesta investigació s'ha utilitzat, per una part, una metodologia qualitativa basada en entrevistes semiestructurades i anàlisi de continguts mitjançant la consulta de l'hemeroteca de premsa escrita (Loubet del Bayle, 2000).

La recerca i consulta de les normatives i l'hemeroteca s'ha duit a terme durant el període comprès entre dues dates significatives, des del dia 14 de març de 2020 (declaració del Primer Estat d'Alarma per la gestió de la situació de crisi sanitària de la COVID-19) fins al 9 de maig de 2021 (finalització del Tercer Estat d'Alarma). La recerca de notícies sobre la temàtica analitzada al present treball s'ha realitzat a partir de l'hemeroteca del diari Última Hora.

D'altra banda s'han elaborat entrevistes per conèixer en major profunditat i de primera mà el tema estudiat a través dels actors implicats en l'ús i la gestió dels espais naturals de la Serra de Tramuntana (*Taula 2*).

Codi Informant	Posició	Institució
ASE	Batle	Ajuntament d'Escorca
GR	President	Junta Directiva de la Federació Balear de Muntanyisme i Escalada
LPR	Batle	Ajuntament d'Alaró
MB	Tècnica	Espais de Natura Balear
MVB	Director Insular de Territori i Paisatge	Consorci de la Serra de Tramuntana
PSN	Cap de Sóller	Grup de Rescat de Muntanya dels Bombers de Mallorca

Taula 2. Taula dels principals actors entrevistats per a la gestió dels espais naturals del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana. Elaboració pròpia.

Les entrevistes realitzades (veure ANNEX 2) compten amb cinc preguntes amb les quals es pretenen identificar els factors que influeixen en la massificació del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana, els impactes que això genera i les possibles solucions que puguin plantejar-se per a la seva gestió.

FASE 3. Anàlisi.

L'anàlisi s'ha fet a partir dels resultats de les entrevistes i la base de dades generada a partir de la consulta realitzada a l'hemeroteca del diari Última Hora. Els resultats obtinguts s'han cartografiat mitjançant l'ús de Sistemes d'Informació Geogràfica (SIG), concretament s'ha emprat el programa ArcMap (*d'ArcGIS*), per a la realització dels mapes corresponents, que han ajudat a contextualitzar la temàtica d'estudi.

5. RESULTATS.

5. 1. Causes.

Hi ha diferents causes que motiven la massificació dels espais naturals durant el post-confinament, al Paratge Natural de la Serra de Tramuntana són les següents:

1) Restriccions de mobilitat i fases de desescalada.

El diumenge 15 de març de 2020 a les 00:00 hores va entrar en vigor la declaració d'Estat d'Alarma a tot el territori nacional. A partir de l'entrada en vigor, el Govern Central va limitar la lliure circulació dels ciutadans mitjançant el confinament domiciliari, com a principal mesura per a frenar l'expansió de la COVID-19.

El dimarts 28 d'abril de 2020, el president del Govern Central, Pedro Sánchez, va comparèixer en roda de premsa per a explicar que la nova normalitat es recuperarà en base al *Pla per a la transició cap a una nova normalitat*, aprovat pel Consell de Ministres. L'objectiu fonamental del Pla és aconseguir que es recuperi poc a poc la vida quotidiana i l'activitat econòmica, minimitzant el risc que representa la pandèmia per a la salut de la població i evitant que les capacitats del Sistema Nacional de Salut es puguin desbordar. La transició és gradual, asimètrica i de manera coordinada amb les comunitats autònomes. Aquesta desescalada es divideix en quatre fases, i el pas entre fases dependrà del progrés en la situació de la pandèmia, capacitat sanitària i dades socioeconòmiques i de mobilitat.

Fase 0 o de preparació.

És la base per a iniciar la desescalada. A partir del dilluns 4 de maig de 2020 a totes les Illes Balears, excepte Formentera, la qual passa a ***Fase 1***. Es permeten les sortides per a fer exercici sempre que sigui de forma individual i amb la protecció adequada (amb distància i mascareta quan sigui possible) dins d'una franja horària i l'entrenament individual d'esportistes professionals i/o federats.

Fase 1 o inicial.

A partir del 11 de maig de 2020 a totes les Illes Balears, excepte Formentera, la qual passa a ***Fase 2*** el 18 de maig de 2020. Els nuclis de població menors a 5.000 habitants eliminen la franja horària per a passejar o fer esport. Es permet **anar a la muntanya**, turisme de naturalesa per a grups limitats de persones, comencen a obrir les tendes de fins a 400 m², es permet realitzar desplaçaments a segones residències dins d'una mateixa illa i la caça i pesca esportiva i recreativa.

Fase 2 o intermèdia.

A partir del 25 de maig de 2020 a totes les Illes Balears, excepte Formentera, la qual passa a ***Fase 3*** el 1 de juny de 2020. Obertura de cinemes, teatres, auditoris i espais similars, possibilitat de realitzar passejos i activitat física no professional a qualsevol hora sense límit de temps, obertura dels centres comercials, es reprèn la competició esportiva professional, obertura de les

instal·lacions esportives cobertes (gimnasos i piscines) per a la realització d'activitats esportives, es permet anar a la platja i s'amplien a vint persones els grups que poden realitzar activitats de turisme de natura.

Fase 3 o avançada.

És l'avantsala de la 'nova normalitat'. A partir del 8 de juny de 2020 a totes les Illes Balears, excepte Formentera. Es permet circular lliurement entre les Illes (fora restriccions i sense motiu de justificació), eliminació de franjes horaries i s'amplien a trenta persones els grups que poden realitzar activitats de turisme de natura.

Nova Normalitat.

La presidenta del Govern, Francina Armengol, va declarar superada la **Fase 3** del Pla de Desescalada cap a la 'Nova Normalitat' a Balears, a partir del diumenge 21 de juny de 2020 a les 00:00 hores. La presidenta va signar el decret corresponent (*Decret 5/2020, de 18 de juny, de la presidenta de les Illes Balears pel qual es declara superada, en el territori de les Illes Balears, la Fase 3 de el Pla per a la Transició cap a una Nova Normalitat*) publicat a una edició extraordinària del BOIB el divendres 19 de juny de 2020.

Tot el país abandona les fases de la desescalada amb la conclusió del Primer Estat d'Alarma per la COVID-19, el 21 de juny de 2020, i els ciutadans es poden moure lliurement per tot el territori nacional.

El 9 d'octubre de 2020, es declara per segona vegada un Estat d'Alarma per la pandèmia de la COVID-19, en aquest cas, únicament a la Comunitat de Madrid, amb el confinament domiciliari de 37 zones bàsiques de salut, mitjançant el *Reial Decret 900/2020, de 9 d'octubre, pel qual es declara l'Estat d'Alarma per respondre davant situacions d'especial risc per transmissió no controlada d'infeccions causades pel SARS-CoV-2*².

El 25 d'octubre de 2020, es declara el tercer, i momentàniament darrer, Estat d'Alarma declarat per la pandèmia de la COVID-19, en aquest cas, com a conseqüència de la segona onada de contagis. És el segon Estat d'Alarma per COVID-19 a nivell nacional, mitjançant el *Reial Decret 926/2020, de 25 d'octubre, pel qual es declara l'Estat d'Alarma per contenir la propagació d'infeccions causades pel SARS-CoV-2*³. En aquest nou decret, l'autoritat competent és el Govern Central, a través del seu president, el qual, va establir per primera vegada que les autoritats competents delegades serien els presidents de les comunitats autònomes. A més, en aquest segon Estat d'Alarma, la gran novetat és la limitació de la llibertat de circulació de persones en horari nocturn, conegut com a 'toc de queda', entre les 23:00 i les 06:00 hores (amb excepcions). El 3 de novembre de 2020, el Consell de Ministres va aprovar una pròrroga de l'Estat d'Alarma per un període de sis mesos, des de les 00:00 hores del 9 de novembre de 2020 fins les 00:00 hores del 9 de maig de 2021. El 'toc de queda' a les Illes Balears va ser modificat en diverses ocasions degut a la incidència acumulada de la COVID-19. En el cas de Mallorca, els horaris variaren entre les 22:00, 23:00 i les 00:00 hores.

---

² *Reial Decret 900/2020, de 9 d'octubre, pel qual es declara l'Estat d'Alarma per respondre davant situacions d'especial risc per transmissió no controlada d'infeccions causades pel SARS-CoV-2*. Butlletí Oficial de l'Estat (BOE), 9 d'octubre de 2020, núm. 268, pp. 86909-86915. Consulta a: [<https://www.boe.es/boe/dias/2020/10/09/pdfs/BOE-A-2020-12109.pdf>]

³ *Reial Decret 926/2020, de 25 d'octubre, pel qual es declara l'Estat d'Alarma per contenir la propagació d'infeccions causades pel SARS-CoV-2*. Butlletí Oficial de l'Estat (BOE), 25 d'octubre de 2020, núm. 282, pp. 91912-91919. Consulta a: [<https://www.boe.es/boe/dias/2020/10/25/pdfs/BOE-A-2020-12898.pdf>]

El 9 de maig de 2021 va finalitzar el Segon Estat d'Alarma Nacional i el Govern de les Illes Balears (GOIB) va decidir mantenir el 'toc de queda' fins que al 3 de juny de 2021, la *Sentència núm. 788/2021* del Tribunal Suprem de Justícia el va anular, a la secció quarta de la Sala del Contenciós-Administratiu, ja que, després del cessament de l'Estat d'Alarma es va considerar que el GOIB no va justificar adequadament aquestes mesures, que restringeixen drets fonamentals dels ciutadans.

2) Canvi d'hàbits.

La caiguda dels vols internacionals, la pèrdua de la temporada turística i del tancament de tot tipus d'activitat d'oci, va provocar un canvi d'hàbits a la societat mallorquina, degut a la pandèmia de la COVID-19. Des del 15 de març de 2020 fins a l'1 de maig de 2020, no es va poder realitzar cap tipus d'activitat física fora de casa. A partir de l'*Ordre SND/380/2020, de 30 d'abril, sobre les condicions en què es pot realitzar activitat física no professional a l'aire lliure durant la situació de crisi sanitària ocasionada per la COVID-19*, es va permetre la realització individual d'activitat física dins d'una franja horària i com a màxim a 1 km del domicili particular.

No es va poder anar a la muntanya fins a l'entrada de les Illes Balears (excepte Formentera) a la *Fase I*, l'11 de maig de 2020. Aquest fet, fou essencial per a comprendre la massificació que hi ha als espais naturals, fou una de les poques activitats de caràcter esportiu permeses a la desescalada. Durant la *Fase I*, tot tipus d'alternativa d'oci estava tancada, l'única forma d'alliberament era La Serra de Tramuntana, tal i com afirmen alguns dels experts entrevistats:

"Pens que la gent ha cercat els espais naturals per entretenir-se a l'aire lliure, ja que no tenien l'oci habitual. Activitats com passejar, anar d'excursió... a zones on normalment ha hagut un tipus de visitant que no és l'habitual" (ASE).

"Tots els llocs habituals estaven tancats, centres comercials, interiors... la Serra de Tramuntana es va convertir en el referent dels llocs d'escapada" (MVB).

"Anar a la muntanya ha estat una manera d'alliberar-mos, pel fet de poder sortir i estar en contacte amb la naturalesa" (PSN).

El Segon Estat d'Alarma Nacional també va ser un causant principal del canvi d'hàbits de la societat mallorquina. A partir del mes de desembre del 2020 i començaments de l'any 2021 l'incidència acumulada de casos COVID-19 va augmentar exponencialment al voltant de totes les Illes Balears. Aquest fet, va fer que el GOIB hagués de prendre unes difícils decisions, com suspendre tot tipus de grans esdeveniments com festes populars, fires, o, tancament de negocis com cafeteries, bars, restaurants, centres comercials i gimnasos. Els espais naturals foren l'alternativa, tal i com afirma un dels batles d'un dels municipis de la Serra de Tramuntana:

"Als mesos de desembre i gener havia prohibicions de grans esdeveniments, fires, festes, tancament dels centres comercials... pràcticament l'única alternativa era la natura" (LPR).

3) Recomanacions sanitàries.

El nou oci, durant la pandèmia de la COVID-19 i amb les pertinents recomanacions de les autoritats sanitàries, són les activitats a l'aire lliure. El risc de contagi segons l'OMS als espais a l'aire lliure existeix però les possibilitats de contagi es redueixen enormement. L'aire lliure dispersa i dilueix el virus SARS-CoV-2, i a més, ajuda a evaporar les gotes amb les quals es transporta. A més de recomanar la realització de les activitats a l'aire lliure, és imprescindible i obligatori l'ús de mascareta sempre i quan no es pugui mantenir la distància interpersonal de seguretat d'1,5 metres. L'ús obligatori o no, de les mascaretes, ha patit distints criteris i evolucions. Al post-confinament, era obligatoria sempre i quan no es pogués mantenir la distància interpersonal de seguretat de 2 metres, a partir del mes de juliol, cada comunitat autònoma regulava l'obligatorietat i les excepcions del seu ús. Al BOE del 30 de març de 2021 es regula, mitjançant la *Llei 2/2021, de 29 de març, de mesures urgents de prevenció, contenció i coordinació per fer front a la crisi sanitària ocasionada per la COVID-19*, que l'ús de les mascaretes passa a ser obligatori sempre, inclús amb les distàncies de seguretat i als espais a l'aire lliure. Al BOE del 25 de juny de 2021, es publica el *Reial Decret-Llei 13/2021, de 24 de juny*, que modifica la *Llei 2/2021, de 29 de març*. La mascareta deixa de ser obligatoria sempre i quan es respecti la distància mínima d'1,5 metres entre no convivents. Al post-confinament, la societat aprofitava per anar a fer esport a la Serra de Tramuntana per falta d'efectius de vigilància, tal i com menciona un dels batles entrevistats:

“Si feies esport no havies de dur la mascareta posada i això la gent s'ho va prendre al peu de la lletra i va fer que molta més gent anés a la Serra només per poder caminar fora mascareta per falta de vigilància” (ASE).

4) Les àrees recreatives i els caps de setmana.

Les àrees recreatives són els espais recreatius d'accés lliure ubicats en el medi natural, on els usuaris troben fogons, taules i altres infraestructures com banys i parcs infantils. L'accés és lliure, sense barreres d'accés i sense la possibilitat que els treballadors d'IBANAT puguin controlar l'aforament d'aquests espais ni realitzar tasques de desinfecció a les infraestructures entre usos. Els usuaris de les àrees recreatives comparteixen les mateixes infraestructures, de manera que cuinen i mengen en els mateixos fogons i taules, sense possibilitat de complir les mesures de seguretat establertes contra la COVID-19, especialment la necessitat de mantenir una distància de seguretat. Amb l'augment dels contagis, augmentaren les restriccions de mobilitat a finals del 2020 i inicis del 2021 (tancament de grans superfícies els caps de setmana), la societat cerca una nova rutina (canvi d'hàbits), les àrees recreatives es van massificar durant els caps de setmana, tal i com descriu un dels batles entrevistats:

“Les àrees recreatives han tingut una gran afluència de gent durant els caps de setmana, cerquen sortir de la rutina” (ASE).

Aquesta fou una situació insostenible fins i tot, a les àrees recreatives amb capacitat d'acollir fins a un miler de persones. Al mes d'octubre de 2020, el GOIB va decretar el tancament de les 47 àrees recreatives gestionades per l'IBANAT per evitar riscos sanitaris associats a la massificació.

Davant d'aquest risc, a més del tancament de les àrees recreatives, es va prohibir l'ús recreatiu del foc i l'ús de les infraestructures. La Conselleria de Medi Ambient va sol·licitar aquest tancament després de constatar que l'IBANAT no té capacitat de control de l'aforament ni del compliment de les mesures de seguretat, com distància de seguretat i ús de mascareta, per a fer front a la COVID-19. A finals del mes de novembre de 2020, el GOIB va reobrir les àrees recreatives. Aquesta mesura respon a oferir alternatives a la gran quantitat de ciutadans que en els últims caps de setmana han optat per evitar espais tancats i visitar punts a l'aire lliure molt concorreguts.

5) Altres factors.

El 25 de desembre de 2020, la neu va arribar a l'illa de Mallorca. L'AEMET va informar de la baixada de temperatures, acompanyades de precipitacions ocasionals i disperses, cosa que va propiciar que la cota de neu baixés a 700 m. Aquestes condicions van propiciar que en diferents zones de la Serra de Tramuntana arribessin els flocs de neu.

La presidenta del GOIB, Francina Armengol, va anunciar el diumenge 28 de desembre de 2020 que els centres comercials i les grans superfícies de més de 700 m² no podrien obrir ni els festius ni els caps de setmana fins a l'11 de gener de 2021. Per tant, van tancar els dies 2, 3, 6, 9 i 10 de gener. Aquesta mesura, just abans d'un dels caps de setmana més comercials de tot l'any, previ a la festivitat dels Reis Mags, va provocar un massificació mai vista a la Serra de Tramuntana de gent de totes parts de l'illa per a veure d'aprop la neu, tal i com descriu un dels batles entrevistats:

“Les nevades al gener van ser un caos a les nostres carreteres com a conseqüència del tancament de tots els centres comercials” (ASE).

5. 2. Conseqüències.

1) Sobrefreqüentació.

La sobrefreqüentació es la principal conseqüència de la massificació de la Serra de Tramuntana. Aquesta sobrefreqüentació representa, les aglomeracions de persones i les grans concentracions de vehicles, amb els seus conseqüents impactes respectivament, un d'ells, és l'erosió del terreny.

Amb l'entrada de l'illa de Mallorca a la **Fase 1** de desescalada, l'11 de maig de 2020, es va permetre a la població el fet de poder anar a la muntanya. Els acostumats a gaudir de la natura ho van passar malament durant el confinament, foren gairebé dos mesos sense poder anar-hi a la Serra de Tramuntana.

L'esclat de la pandèmia de la COVID-19 i el confinament domiciliari van capgirar la vida de tota la societat balear en el seu conjunt. Un dels efectes del confinament ha estat la massificació dels espais naturals. Les restriccions al turisme internacional, el tancament de tot tipus d'activitat relacionada amb l'oci i els tancaments perimetrals, van provocar, en gran mesura, un canvi d'hàbits, amb el qual, es va incrementar una pressió cap als espais naturals, que patiren una sobrefreqüentació i massificació. La sortida cap a la naturalesa va ser massiva, els ENP i els llocs més emblemàtics de les Illes Balears es massificaren i patiren certs impactes negatius. La majoria dels ENP no ho havien previst i no disposenaren de mitjans suficients com per a regular aquest volum de visites.

Les persones que resideixen en pisos urbans o ciutats amb pocs espais verds han patit molt el dèficit de naturalesa i problemes de salut mental. Aquest increment de pressió o aflluència de persones cap al medi natural fou màxima com a via d'escapament per a alleugerir aquestes seqüeles psíquiques, com a conseqüència del confinament i canvi d'hàbits que va patir la societat, ja fos sortint amb la família o amics a gaudir de l'aire lliure. Aquestes restriccions de mobilitat provoquen la necessitat de traslladar les activitats socials i recreatives cap a la intempèrie, la natura, on les possibilitats de contagi són molt baixes, tal i com recomanen les autoritats sanitàries.

La pressió que han experimentat determinats enclavaments naturals durant la pandèmia de la COVID-19 és fruit de les limitacions a la mobilitat entre comunitats autònomes i el turisme internacional, però també respon a una lògica de polítiques públiques que ha afavorit que, durant els dies festius i de vacances, els ciutadans es desplacin cap a aquests llocs, que en alguns moments de l'any han arribat a pics de congestió importants.

2) Rescats.

La Guardia Civil i els Bombers de Mallorca són els professionals encarregats d'atendre i solucionar els incidents i les emergències que sorgeixen dels diferents tipus de sinistres que es produeixen al Paratge Natural de la Serra de Tramuntana. La Guardia Civil té el GREIM, el Grup de Rescat de Muntanya de la Guardia Civil a Balears. Els Bombers de Mallorca tenen el Grup de Rescat de Muntanya, es tracta d'un grup d'elit especialitzat en l'actuació d'incidentes de muntanya amb persones perdudes o ferides. El GRM es manté en constant formació pel que fa a tècniques de rescat, recursos i equipaments i porta a terme un entrenament permanent tant a la muntanya com en els torrents de l'illa. Els bombers que el constitueixen es concentren en els parcs de Sóller i Inca. Durant la massificació dels espais naturals per les restriccions de la pandèmia de la COVID-19, els incidents augmentaren, principalment pel gran volum de nous visitants i per la inexperiència de qualqu d'ells, tal i com expliquen diferents entrevistats:

“Hi ha més rescats de muntanya, més gent perduda, accidents, això als bombers ens afecta molt. La gent va a fer activitats sense cap tipus de coneixement i sense a lo millor una formació prèvia” (PSN).

“Sí que hem notat que ve gent que no està acostumada a muntanya, ja que les actuacions de rescat han estat més elevades” (LPR).

3) Residus i incivisme.

Les grans aglomeracions que s'han viscut al post-confinament a la Serra de Tramuntana han produït l'augment dels residus i actes incívics d'alguns usuaris que no respecten l'entorn que visiten. Quantes més persones visiten la Serra, més residus s'han de recollir. Els veinats, propietaris i agricultors es veuen afectats.

Papers de plata, llaunes, ampolles, bosses i envoltoris de plàstic, cigarrets... són els residus tradicionals que es troben a la muntanya durant qualsevol època de l'any i que la seva degradació natural és lentíssima. Durant aquest darrer any, s'ha sumat un de nou, les mascaretes. El fet de gestionar bé els residus, no deixar-los a les àrees recreatives, pot pareixer un gest petit, però és imprescindible a l'hora de garantir que els espais naturals continuïn en bon estat. A part, l'incivisme de certs usuaris s'ha vist reflectit en els actes vandàlics que s'han produït els darrers mesos, amb l'aparició de certes pintades amb spray a roques i murs de pedra, tot i que el PORN ho prohibeix al Paratge Natural. També destaca l'augment de desaparició de fites, les quals són munts de pedra que serveixen per marcar el recorregut d'un camí. Aquests actes són mostres incíviques per part d'usuaris puntuals amb molt poca cultura de muntanya.

“Hem tingut problemes aquest hivern a la zona de sa Calobra, on hem patit molts danys vandàlics al mobiliari urbà, pintades, etc. això es deu a les concentracions de gent que no són habituals a aquestes zones” (ASE).

“S'han devallat molts de sacs plens de residus, que van des d'una llauna fins a una bota de muntanya, i, el residu més famós d'aquest any, són les mascaretes” (LPR).

4) Col·lapse de vehicles.

Les grans concentracions de vehicles als camins i carreteres de la Serra de Tramuntana són la gran imatge de la massificació dels espais naturals. Es van produir embussos, talls de carreteres, aparcaments de muntanya desbordats i vehicles estacionats en cunetes o voreres d'emergència. Aquestes escenes tenen un impacte cap als espais naturals. Amb l'augment de les concentracions de vehicles, s'incrementen les emissions vinculades a la crema de combustibles fòssils i la contaminació acústica, la qual, ajuda a l'erosió del terreny i afecta i perjudica a la vida de la fauna i flora de la Serra de Tramuntana. Un dels altres problemes que amb el pas dels anys encara perdura a les carreteres de la Serra de Tramuntana, són les carreres il·legals de motocicletes.

A principis del 2021 les restriccions de mobilitat, el tancament de l'oci i les nevades a la Serra de Tramuntana, foren factors decisius a l'hora de provocar una gran afluència de vehicles. En alguns casos, com per exemple durant les nevades als municipis d'Escorca i Sóller, es va haver de tallar la carretera Ma-10 ja que no hi cabien més vehicles i tots es trobaven aturats.

Un dels grans problemes d'estacionar incorrectament a una o a les dues voreres d'un camí, és el fet de no deixar passar, en cas d'emergència, a vehicles com ambulàncies i camions de bombers. En segons quins punts de la Serra de Tramuntana, l'Agrupació de Trànsit de la Guàrdia Civil va sancionar amb contundència (200,00€ de sanció) als conductors que deixaren mal estacionats els seus vehicles, tal i com menciona un dels batles entrevistats:

“Un diumenge en el camí del Castell d’Alaró varem arribar a comptar un total de 650 vehicles, quan una afluència normal a una època punta durant aquests mateixos mesos d’octubre i novembre, seria d’uns 350/400” (LPR).

A més, certs usuaris tenen l’hàbit d’estacionar els vehicles el més aprop possible de l’inici d’una ruta, quan es demana i recomana deixar el cotxe a l’entrada del municipi i anar a peu cap a l’inici, per tal d’evitar grans concentracions i incidents.

Els més joves es concentraren amb els seus vehicles a diferents zones de la Serra com els miradors i embassaments, on no estan controlats per les autoritats, tal i com descriu un dels batles entrevistats:

“Hem tingut visitants més joves que es concentraven amb vehicles a zones per poder-se reunir a llocs on no estan controlats per les autoritats” (ASE).

5) Impactes directes a la fauna i flora.

La fauna i flora de la Serra de Tramuntana està composta per una gran quantitat d’espècies endèmiques. D’àrees boscoses destaquen les formades per alzinars i pins. Les dues espècies més destacades de la fauna silvestre són, el voltor negre (*Aegypius monachus*) i el ferreret (*Alytes muletensis*). Ambdues són espècies protegides que es troben en perill d’extinció. La fauna silvestre de la Serra de Tramuntana ha patit impactes directes per culpa de la sobrefreqüentació als espais naturals durant la pandèmia.

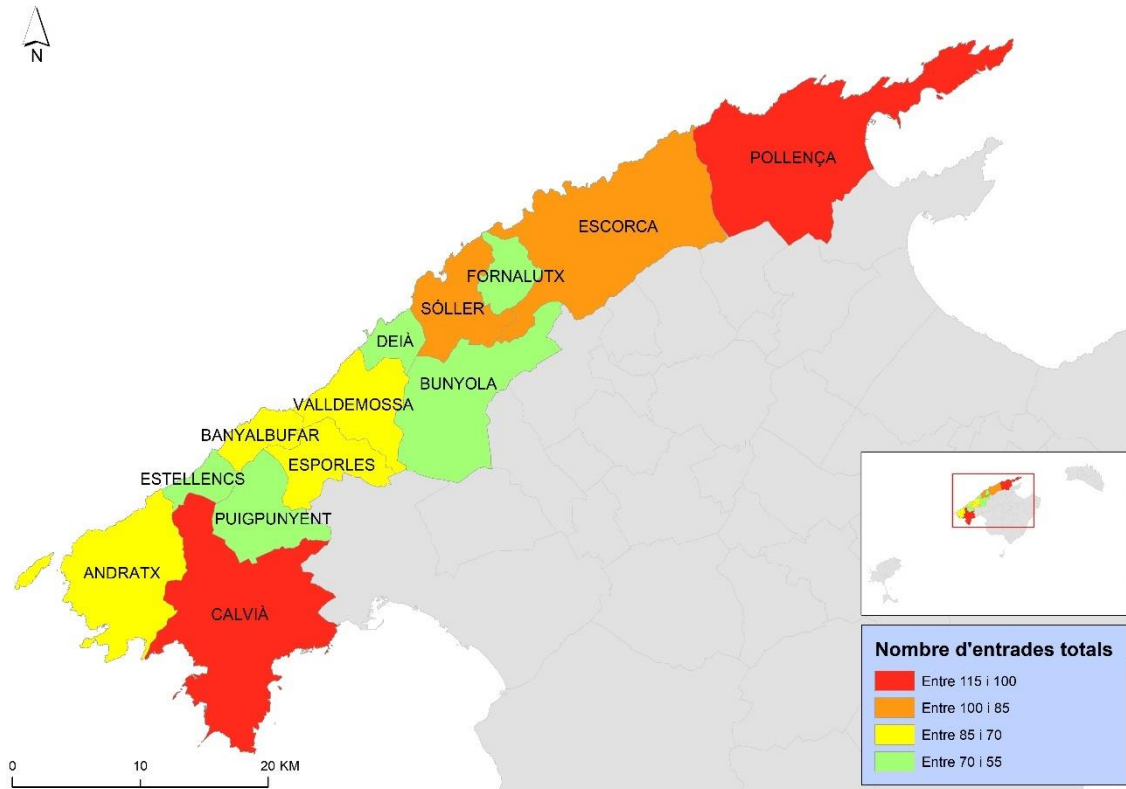
La Fundació Vida Silvestre Mediterrània (FVSM) vigila les zones de nidificació dels voltors negres. L’equilibri entre el benestar dels voltors i la presència humana a la Serra de Tramuntana és molt fràgil. Recomanen als visitants i excursionistes que no s’acostin a cap niu de voltor negre, entre els mesos de gener i setembre, per tal de garantir la seva reproducció amb èxit (època de nidificació). Aquesta presència humana al voltant dels nius és el factor d’amenaça més sever existent en l’actualitat per a la reproducció del voltor negre a Mallorca.

Segons el Grup Balear d’Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB) amb l’increment de visitants i la conseqüent massificació, certs visitants no respecten la fauna i flora de la Serra: abandonen camins, agafen drecceres, molesten la fauna, generen residus, impacte sonor amb crits i música, cans fora fermar que molesten tant a la fauna com al ramat, etc.

Els Agents de Medi Ambient, de la Conselleria de Medi Ambient del GOIB, van haver de sancionar excursionistes i visitants que anaven per diferents zones d’exclusió al Paratge Natural de la Serra de Tramuntana (*Figura 4*).

5. 3. Municipis més afectats.

La representació cartogràfica de quins han estat els municipis de la Comarca de la Serra de Tramuntana més afectats en quant a massificació dels espais naturals s'ha realitzat mitjançant la recerca de notícies relacionades amb la temàtica a partir de l'hemeroteca del diari Última Hora (*Figura 7*).

Figura 7. Mapa del nombre de notícies relacionades amb l'ús públic dels espais naturals als municipis de la Comarca de la Serra de Tramuntana. Font: Elaboració pròpia a partir de l'hemeroteca del diari Última Hora.

Els municipis amb major nombre de notícies relacionades amb la massificació dels espais naturals, i per tant, més afectats, en ordre de major a menor, són: Calvià, Pollença, Sóller i Escorca.

Al municipi de Calvià, els incidents més habituals són els rescats i la sobrefreqüentació als miradors. A més, destaca el gran nombre de notícies relacionades amb la finca pública de Galatzó, que fou un dels espais més visitats al post-confinament. Al municipi de Pollença, els incidents més habituals són els rescats i els accidents, on destaquen certs incidents a Formentor i la massificació dels camins. Aquest fet, destaca que coincideix amb que, ambdós són dels municipis de l'illa de Mallorca amb major oferta d'espais públics.

Al municipi d'Escorca, els incidents més habituals són els rescats, els desprendiments de roques, col·lapse de vehicles, la massificació de les àrees recreatives, pintades, usos incívics i pertorbacions al medi natural. A Sóller, els rescats i accidents de muntanya.

5. 4. Propostes de millora.

Tenint en compte els resultats de la investigació realitzada es proposen una sèrie de millores per a la gestió i l'ús públic del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana, com són les següents:

1) Control d'aforament mitjançant la limitació d'aparcaments.

La proposta principal per a la millora en la gestió i l'ús públic del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana és el control d'aforament mitjançant la limitació d'aparcaments. S'ha de restringir i ordenar l'accés en vehicle privat mitjançant l'ús de les places disponibles als diferents aparcaments de la Serra.

En primer lloc, manquen aparcaments amb gran capacitat per absorbir un nombre elevat de vehicles. Per tant, s'ha de reduir aquest nombre de vehicles mal estacionats a les voreres dels camins i carreteres de la Serra. Les afectacions sobre el medi natural es deuen minimitzar i l'experiència de la visita a la Serra milloraria considerablement si es controlès i s'allunyès als vehicles estacionats. A més, aquesta actuació seria positiva pels veïnats dels municipis de la Serra, ja que així no es quedaràn fora lloc per estacionar els seus vehicles.

En segon lloc, la instal·lació, per part del Departament de Mobilitat i Infraestructures del Consell de Mallorca, de panells per al sistema de control de capacitat de vehicles que permet donar informació en temps real de l'ocupació de cotxes a la zona. Aquest projecte està enamacat dins la plataforma *Smart Island*, i no seria nou a l'illa de Mallorca, ja que a Cala Deià i a sa Calobra n'hi ha, ni a les Illes Balears, com és el cas de l'illa de Menorca. A més, s'incorpora una app per a smartphones que notificaria en temps real els llocs d'aparcament disponibles que hi han a cada aparcament que incorpori els panells.

L'objectiu és procurar una gestió més eficient del trànsit, en benefici tant de residents com de visitants o turistes. La intenció és evitar una afluència massiva de vehicles que generin congestions. L'estació mòbil porta integrat un sistema de recollida d'informació del pas de vehicles així com del nivell d'ocupació per tràfic rodat en determinades carreteres que tenen sortida difícil o recursos escassos per a aparcar. Les dades són mostrades als conductors a través dels mateixos panells mòbils amb missatges variables.

En darrer lloc, la creació d'una APP per part del Consorci de Transports de Mallorca. El Transport Públic de Mallorca, s'ha d'actualitzar als nous temps. Actualment la majoria de la societat té a la seva disposició un smartphone amb connexió a internet. Aprofitant aquest fet, el Consorci hauria de crear una APP amb l'objectiu principal de fomentar l'ús del transport públic, en aquest cas, per a anar a la Serra de Tramuntana i així reduir la pressió per part dels vehicles privats. Aquesta digitalització per part del Consorci de Transports de Mallorca és bàsica, tal i com va fer l'Ajuntament de Palma a l'any 2015 amb l'APP "*MobiPalma*".

Aquesta APP per part del Consorci, ha de presentar informació en temps real sobre els horaris de pas per aturades dels diferents mitjans de transport públic, les rutes que es realitzen, punts d'aturada, programar avisos, etc. És una passa important cap a la millora de la mobilitat sostenible, i més a un espai natural protegit.

2) Elaboració PRUG.

El Paratge Natural de la Serra de Tramuntana té un Pla d'Ordenació de Recursos Naturals (PORN) i no té Pla Rector d'Ús i Gestió (PRUG).

La Serra de Tramuntana, és un espai natural protegit (ENP) i té una normativa pròpia que justifica la seva protecció (PORN), però també ha de tenir un Pla Rector d'Ús i Gestió (PRUG), on es concretin aquestes mesures. És necessari elaborar un PRUG.

Al Decret 19/2007 de 16 de març, pel qual s'aprova el PORN de la Serra de Tramuntana es menciona 78 vegades "*Plans Rectors d'Ús i Gestió*". El PORN és molt genèric. El PRUG és necessari per planificar, regular, proposar, localitzar i descriure al detall.

Les disposicions del PORN són vinculants per redactar el PRUG. El Pla Rector d'Ús i Gestió és un instrument bàsic de gestió i planificació a mig-llarg plaç, s'ha d'aprovar per decret del Govern i seran objecte de revisió cada sis anys.

Segons l'article 28 d'*instruments de planificació* dels espais naturals de la LECO "*sota les prescripcions del PORN, quan la seva existència sigui obligatòria, la planificació dels ENP ha de fer-se mitjançant els plans rectors d'ús i gestió dels parcs naturals, dels paratges naturals i de les reserves naturals*".

Segons l'article 30 de *contingut* de la LECO, els Plans Rectors d'Ús i Gestió han de contenir almenys:

- a) La zonificació de l'espai d'acord amb les disposicions del PORN amb delimitació dels usos prioritaris de cada zona.
- b) Les normes de regulació d'usos i activitats, per al cas que sigui necessari completar les del PORN.
- c) Els criteris i les normes generals de protecció, gestió i millora dels valors naturals.
- d) L'estratègia de comunicació per difondre els valors naturals de l'espai.
- e) El programa ecofinancer.
- f) La concreció de mesures que impulsin la qualitat de vida de les poblacions afectades.
- g) En casos d'existència d'àmbit marí, el PRUG ha d'establir els criteris bàsics perquè l'òrgan competent en matèria de pesca elabori, en col·laboració amb l'administració mediambiental, el corresponent Pla de Pesca.

A l'any 2007 es va aprovar el PORN a la Serra de Tramuntana. Al 2021, 14 anys després, no hi ha cap moviment per part de la Conselleria de Medi Ambient per a realitzar un PRUG a la Serra. El pressupost per la gestió dels espais naturals protegits es reduït, no hi ha personal suficient per elaborar aquest PRUG.

3) Contractació d'informadors.

En un moment de crisi sanitària com l'actual, és més indispensable que mai gaudir del medi natural, ja que els espais naturals protegits són els indrets que més s'han utilitzat i moltes vegades pot faltar informació per fer-ne un ús responsable i amb seny.

Els informadors són els encarregats transmetre a la ciutadania que visiti els espais naturals protegits. No només la normativa d'ús públic de cadascun dels ENP, sinó recomanacions per a gaudir-los de forma responsable, així com les responsabilitats que tenen a l'hora de fer ús d'aquest espai. Són competència de la Conselleria de Medi Ambient del GOIB. Són vitals per a que usuaris com visitants, senderistes, escaladors, ciclistes o motociclistes puguin estar informats sobre què es pot fer i què no.

Actualment, l'Impost de Turisme Sostenible (ITS) permet la contractació d'informadors ambientals per als ENP, però no són suficients per abastir tot el Paratge Natural de la Serra de Tramuntana, s'ha de destinar més pressupost. Els informadors són figures necessàries a la muntanya, i amb la massificació post-confinament, ha d'haver una major contractació per part de la Conselleria. A més d'informadors, a la Serra de Tramuntana, han d'haver certs punts de vigilància permanent. S'ha de reforçar la seguretat, sobretot, durant els caps de setmana i dies festius, tal i com recomanen certs actors entrevistats:

“Crec que aquesta sobrefreqüentació es pot convertir en un hàbit i requereix vigilància constant” (ASE).

“Tant la Conselleria de Medi Ambient com els Ajuntaments haurien de sobredimensionar la plantilla tant amb netejadors, com d'informadors” (GR).

4) Educació ambiental.

Una de les bases fonamentals per a la conservació i respecte cap als espais naturals és l'educació i concienciació cap als més joves. Tant la Conselleria de Medi Ambient com el Consorci Serra de Tramuntana han de proposar en marxa nous programes per promoure als centres d'educació primària i secundària de l'illa de Mallorca la realització de visites guiades al Paratge Natural de la Serra de Tramuntana per a fomentar i concienciar als joves la importància que tenen aquests espais naturals i el fet de cuidar-los i respectar-los.

L'educació ambiental és una peça fonamental per crear consciència social i poder avançar cap a un model de vida més sostenible, on la petjada que deixem sobre la natura sigui mínima. S'ha de seguir concienciant a la societat el fet de no deixar residus, respectar la fauna i flora, respectar les fites i no realitzar pintades. S'ha de donar a conèixer a la ciutadania els valors culturals, patrimonials i naturals de la Serra i la importància de protegir-los. El públic d'aquestes visites guiades ha de marxar coneixent i valorant més l'entorn, és una manera amb la qual guanyam tots. Una de les tècniques entrevistades d'Espai Natura Balear ho destaca:

“Mesures educatives, com l'educació ambiental als més petits” (MB).

6. CONCLUSIONS.

La pandèmia de la COVID-19 va provocar un confinament domiciliari i una posterior nova normalitat mitjançant unes fases de desescalada amb restriccions de mobilitat. Aquestes restriccions de mobilitat han generat unes necessitats a la societat, com sortir a l'aire lliure, i a més, són recomanacions per part de les autoritats sanitàries. Aquest fet, ha provocat l'augment de pressió i sobrefreqüentació dels espais naturals protegits. A l'illa de Mallorca, l'espai natural protegit més massificat ha estat l'àrea d'estudi del present treball, el Paratge Natural de la Serra de Tramuntana. La societat ha hagut de cercar noves formes d'oci, on la Serra ha estat sempre l'alternativa. La Comarca de la Serra de Tramuntana està composta per un 12,26% dels habitants total de l'illa de Mallorca. L'ús d'aquest espai natural protegit va molt més enllà del nombre total d'habitants de la Comarca, el Paratge Natural de la Serra de Tramuntana és utilitzat pel conjunt de la població de l'illa, a més de pels seus habitants, i per tant, és un espai d'elevada freqüentació.

Els objectius proposats per a l'elaboració del treball s'han complert. En primer lloc, s'han analitzat les diferents causes de la massificació al Paratge Natural de la Serra de Tramuntana durant la pandèmia de la COVID-19. Les causes que produeixen aquesta massificació són les restriccions de mobilitat i les fases de desescalada, el canvi d'hàbits, les recomanacions sanitàries, les àrees recreatives, la gran afluència durant els caps de setmana i altres factors, com foren les nevades al començament del 2021. En segon lloc, s'ha identificat la tipologia dels impactes provocats per la sobrefreqüentació, mitjançant quines són les conseqüències de la massificació al Paratge Natural de la Serra de Tramuntana, les quals són; la sobrefreqüentació d'usuaris, l'augment de rescats, residus, actes incívics, les grans concentracions de vehicles, cotxes mal estacionats i impactes directes sobre la fauna i flora. Aquesta tipologia d'impactes són els impactes negatius. El fet de saber quins són els municipis de la Comarca de la Serra de Tramuntana més afectats per la massificació, s'ha fet a partir d'una recerca a l'hemeroteca del diari Última Hora, entre dues dates significatives, on s'han cercat totes les notícies relacionades amb la temàtica del treball i s'ha realitzat un anàlisi de continguts per a posteriorment mapificar els resultats. I en tercer lloc, he realitzat les meves propostes de millora per a la gestió de l'ús públic de la Serra de Tramuntana.

Aquestes propostes són quatre. La proposta principal és la de controlar l'aforament mitjançant la limitació d'aparcaments, on s'amplien els actuals i es creen nous, amb instal·lació de panells a temps real sobre l'aforament dels aparcaments i una modernització per part del transport públic per a fomentar-ne el seu ús i reduir així el nombre total de vehicles. Una altra proposta és l'elaboració d'un Pla Rector d'Ús i Gestió, ja que és un instrument bàsic de gestió i planificació a mig-llarg plaç. La tercera de les propostes, és la contractació d'informadors, ja que són figures necessàries a la muntanya i més amb sobrefreqüentació. I la darrera de les propostes és promoure l'educació ambiental, amb la concienciació cap als més joves i l'organització de visites guiades al Paratge Natural.

Tots els objectius proposats, s'han completat gràcies al procés metodològic realitzat en diferents fases. Mitjançant l'investigació documental, he pogut realitzar recerques bibliogràfiques i normatives. Amb el treball de camp, se m'ha permès entrevistar telemàticament a actors implicats en l'ús i gestió de la Serra de Tramuntana i així conèixer de primera mà la temàtica estudiada. A més, de la recerca d'hemeroteca per a la posterior mapificació mitjançant els Sistemes d'Informació Cartogràfica. Gràcies a l'investigació documental i el treball de camp, tenc l'anàlisi.

Per acabar, recalcar que, la pandèmia de la COVID-19 encara no ha acabat i l'anàlisi de les restriccions d'aquest treball són fins al 9 de maig de 2021, dia que finalitza el tercer Estat d'Alarma a Espanya per la pandèmia. Per tant, les restriccions poden seguir canviant o modificant-se amb el pas del temps, a més de la possibilitat de publicar-se nous decrets. És un tema d'actualitat, tot és possible i ha de continuar sent estudiat.

7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.

Acord del Ple del Consell de Mallorca, de 13 de desembre de 2004, d'aprovació definitiva del Pla Territorial Insular (PTI) de l'illa de Mallorca i publicació del mateix. Butlletí Oficial de les Illes Balears (BOIB), 31 de desembre de 2004, núm. 188 EXT. pp. 2-27. Consulta a [https://www.conselldemallorca.cat/media/21471/Acord_Ple_PTM_2004.pdf]

Blázquez-Salom, M. (1998). Los usos recreativos y turísticos de los espacios naturales protegidos: el alcance del ocio en el medio natural de Mallorca. *Investigaciones Geográficas (España)*, (19), 105-128.

Boada, M., & Rivera, M. (2000). L'origen dels espais naturals protegits. *Medi Ambient Tecnologia i Cultura*, (27), 5-13.

CAIB (2021). Espais Naturals Protegits. Conselleria de Medi Ambient i Territori. Consultada el 10 d'abril de 2021 a [<https://www.caib.es/sites/espaisnaturalsprotegits/es/>]

Decret 5/2020, de 18 de juny, de la presidenta de les Illes Balears pel qual es declara superada, en el territori de les Illes Balears, la fase 3 del Pla per a la Transició cap a una Nova Normalitat. Butlletí Oficial de les Illes Balears (BOIB), 19 de juny de 2020, núm. 111 EXT. pp. 19339-19340. Consulta a [<https://www.caib.es/eboibfront/es/2020/11212/>]

Decret 19/2007, de 16 de març, pel qual s'aprova el Pla d'Ordenació dels Recursos Naturals de la Serra de Tramuntana (PORN). Butlletí Oficial de les Illes Balears (BOIB), 11 d'abril de 2007, núm. 54 EXT. pp. 2-84. Consulta a [<http://boib.caib.es/pdf/2007054/mp2.pdf>]

FVSM (2021). Fundació Vida Silvestre de la Mediterrània. Consultada l'11 de maig de 2021 a [<https://fvsm.eu/>]

GOB (2021). Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa. Consultada el 26 de juny de 2021 a [<https://www.gobmallorca.com/>]

IBESTAT (2021). Institut d'Estadística de les Illes Balears. Consultada el 18 de juny de 2021 a [<https://ibestat.caib.es/ibestat/inici>]

IDEIB (2021). Visor de l'Infraestructura de Dades Espacials de les Illes Balears. Sitibsa. Consultada el 21 de juny de 2021 a [<http://ideib.caib.es/visor/>]

Lebrun, A. M., Su, C. J., & Bouchet, P. (2021). Domestic tourists' experience in protected natural parks: A new trend in pandemic crisis? *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 35, 100398.

Lladó, J. M. I. (2014). Los paisajes culturales patrimonio mundial como herramientas de gestión territorial. El caso de la Serra de Tramuntana de Mallorca. *Boletín de la AGE*.

Llei 2/2021, de 29 de març, de mesures urgents de prevenció, contenció i coordinació per fer front a la crisi sanitària ocasionada per la COVID-19. Butlletí Oficial de l'Estat (BOE), 30 de març de 2021, núm. 76 pp. 35952-35981. Consulta a [<https://www.boe.es/boe/dias/2021/03/30/pdfs/BOE-A-2021-4908.pdf>]

Llei 5/2006, de 26 de maig, per a la conservació dels espais de rellevància ambiental (LECO). Butlletí Oficial de les Illes Balears (BOIB), 4 de juny de 2005, núm. 85, pp. 4-12. Consulta a [<http://boib.caib.es/pdf/2005085/mp4.pdf>]

Llei Orgànica 4/1981, d'1 de juny, dels estats d'alarma, excepció i lloc. Butlletí Oficial de l'Estat (BOE), 5 de juny de 1981, núm. 134, pp. 1-10. Consulta a [<https://www.boe.es/buscar/pdf/1981/BOE-A-1981-12774-consolidado.pdf>]

Lluch i Dubon, F. (1994). Geografia de les Illes Balears. *ECCA*.

Loubet Del Bayle, J. (2000). Iniciació pràctica a l'investigació documental. Ed. *L'Harmattan*.

Lu, Y., Zhao, J., Wu, X., & Lo, S. M. (2021). Escaping to nature during a pandemic: A natural experiment in Asian cities during the COVID-19 pandemic with big social media data. *Science of the Total Environment*, 777, 146092.

McGinlay, J., Gkoumas, V., Holtvoeth, J., Fuertes, R. F. A., Bazhenova, E., Benzoni, A., ... & Jones, N. (2020). The impact of COVID-19 on the management of European protected areas and policy implications. *Forests*, 11(11), 1214.

Miller-Rushing, A. J., Athearn, N., Blackford, T., Brigham, C., Cohen, L., Cole-Will, R., ... & Super, P. E. (2021). COVID-19 pandemic impacts on conservation research, management, and public engagement in US national parks. *Biological Conservation*, 257, 109038.

Ordre SND/380/2020, de 30 d'abril, sobre les condicions en què es pot realitzar activitat física no professional a l'aire lliure durant la situació de crisi sanitària ocasionada per la COVID-19. Butlletí Oficial de l'Estat (BOE), 1 de maig de 2020, núm. 121, pp. 30925-30930. Consulta a [<https://www.boe.es/boe/dias/2020/05/01/pdfs/BOE-A-2020-4767.pdf>]

Ordre SND/399/2020, de 9 de maig, per a la flexibilització de determinades restriccions d'àmbit nacional, establertes després de la declaració de l'estat d'alarma en aplicació de la fase 1 del Pla per a la transició cap a una nova normalitat. Butlletí Oficial de l'Estat (BOE), 9 de maig de 2020, núm. 130, pp. 31998-32026. Consulta a [<https://boe.es/boe/dias/2020/05/09/pdfs/BOE-A-2020-4911.pdf>]

Ordre SND/414/2020, de 16 de maig, per a la flexibilització de determinades restriccions d'àmbit nacional establertes després de la declaració de l'estat d'alarma en aplicació de la fase 2 del Pla per a la transició cap a una nova normalitat. Butlletí Oficial de l'Estat (BOE), 16 de maig de 2020, núm. 138, pp. 33312-33345. Consulta a [<https://www.boe.es/eli/es/o/2020/05/16/snd414/dof/spa/pdf>]

Ordre SND/458/2020, de 30 de maig, per a la flexibilització de determinades restriccions d'àmbit nacional establertes després de la declaració de l'estat d'alarma en aplicació de la fase 3 del Pla per a la transició cap a una nova normalitat. Butlletí Oficial de l'Estat (BOE), 30 de maig de 2020, núm. 153, pp. 35832-35860. Consulta a [<https://www.boe.es/eli/es/o/2020/05/30/snd458/dof/spa/pdf>]

Pla per a la Transició cap a una Nova Normalitat, de 28 d'abril de 2020. Govern Central. Aprovat pel Consell de Ministres el 28 d'abril de 2020, pp. 1-28. Consulta a [<https://www.lamoncloa.gob.es/consejodeministros/resumenes/Documents/2020/PlanTransicionNuevaNormalidad.pdf>]

Reial Decret 13/2021, de 24 de juny, pel qual es modifica la Llei 2/2021, de 29 de març, de mesures urgents de prevenció, contenció i coordinació per fer front a la crisi sanitària ocasionada per la COVID-19. Butlletí Oficial de l'Estat (BOE), 25 de juny de 2021, núm. 151, pp. 76290-76295. Consulta a [<https://www.boe.es/eli/es/rdl/2021/06/24/13/dof/spa/pdf>]

Reial Decret 463/2020, del 14 de març, pel qual es declara l'Estat d'Alarma per a la gestió de la situació de crisi sanitària ocasionada per la COVID-19. Butlletí Oficial de l'Estat (BOE), 14 d'abril de 2020, núm. 67, pp. 25390-25400. Consulta a [<https://www.boe.es/boe/dias/2020/03/14/pdfs/BOE-A-2020-3692.pdf>]

Reial Decret 900/2020, de 9 d'octubre, pel qual es declara l'Estat d'Alarma per respondre davant situacions d'especial risc per transmissió no controlada d'infeccions causades pel SARS-CoV-2. Butlletí Oficial de l'Estat (BOE), 9 d'octubre de 2020, núm. 268, pp. 86909-86915. Consulta a [<https://www.boe.es/boe/dias/2020/10/09/pdfs/BOE-A-2020-12109.pdf>]

Reial Decret 926/2020, de 25 d'octubre, pel qual es declara l'Estat d'Alarma per contenir la propagació d'infeccions causades pel SARS-CoV-2. Butlletí Oficial de l'Estat (BOE), 25 d'octubre de 2020, núm. 282, pp. 91912-91919. Consulta a [<https://www.boe.es/boe/dias/2020/10/25/pdfs/BOE-A-2020-12898.pdf>]

Saladié, Ò., Bustamante, E., & Gutiérrez, A. (2021). Growth of Rescues in Natural Areas during the First Summer of COVID-19 Pandemic in Catalonia. *Land*, 10 (5), 498.

Sentència del Tribunal Suprem de Justícia núm. 788/2021, de 3 de juny de 2021. Consulta a [<http://ep00.epimg.net/descargables/2021/06/03/c6b483d9cc853e44bb090b73bd615774.pdf>]

Serra de Tramuntana (2021). Serra de Tramuntana Patrimoni Mundial de la UNESCO. Consultada el 23 de juny de 2021 a [<https://www.serradetrabantana.net/ca/>]

Ultima Hora (2021). Recerca de l'hemeroteca del diari des del 14 de març de 2020 fins al 9 de maig de 2021. Consulta a [<https://www.ultimahora.es/search.html>]

8. ANNEXES.

ANNEX 1. Usos i activitats a la Serra de Tramuntana.

USOS I ACTIVITATS A LA SERRA DE TRAMUNTANA	
Permeses:	Prohibides:
<p>La recol·lecció d'espàrrecs, bolets, garballó, fruits, entre d'altres per a consum familiar, llevat d'algunes zones del Paratge.</p> <p>La recol·lecció de caragols no endèmics per consum familiar, llevat d'algunes zones del Paratge.</p> <p>L'activitat agrícola i ramadera tradicional, llevat d'algunes zones del Paratge.</p> <p>Els petits horts familiars per al consum propi als voltants immediats de les edificacions existents.</p> <p>La caça als terrenys constituïts en vedats i a les zones de caça controlada.</p> <p>Les activitats recreatives i les esportives que no siguin de competició, llevat d'algunes àrees del Paratge, sempre que no impliquin l'emissió de renous i/o es realitzin camp a través.</p> <p>La pesca recreativa des d'embarcació i el busseig recreatiu i esportiu a l'àmbit mari del Paratge.</p>	<p>La destrucció de minerals, roques i restes.</p> <p>Les activitats que modifiquin rossegues, rasclers, torrenteres, esquetjars i altres unitats i morfologies de modelat càrstic.</p> <p>L'alteració de les cavitats subterrànies.</p> <p>Les actuacions que puguin degradar significativament la qualitat del medi mari, els aqüífers, els torrents, els estanys i les fonts.</p> <p>Els circuits esportius.</p> <p>Les activitats recreatives i esportives a algunes zones.</p> <p>La pesca d'arrossegament, d'encerclament i amb palangre de superfície.</p> <p>La captura o recol·lecció de la nacra (<i>Pinna nobilis</i>).</p> <p>L'ancoratge sobre praderies de <i>Posidonia oceanica</i> i sobre fons de maerl.</p> <p>Noves carreteres, rondes, nous vials i camins.</p> <p>El trànsit rodat camp a través amb excepció del necessari per realitzar les tasques agrícoles i silvícoles.</p> <p>L'ús de drecceres.</p> <p>La introducció en els sistemes naturals d'espècies al·lòctones de flora i fauna que tinguin el caràcter d'invasores.</p> <p>La utilització de productes fitosanitaris a algunes zones del Paratge natural.</p> <p>L'aprofitament d'exemplars o poblacions de llorers, teixos, boixos, rotaboc (<i>Acer granatense</i>) i altres espècies pròpies de comunitats relictuals.</p> <p>L'encesa de focs en terrenys forestals.</p> <p>La navegació esportiva i d'esbarjo i la utilització de qualsevol tipus d'embarcació o mitjà flotant de vela o motor, a les zones de bany indicades.</p> <p>Els bussejadors no poden portar en mà ni en les seves embarcacions instruments que es puguin utilitzar per a la pesca o extracció d'espècies marines.</p> <p>L'alimentació de les espècies marines.</p>
Requereixen autorització escrita:	
<p>La filmació o la fotografia professional, especialment la de caràcter publicitari, com també l'enregistrament de vídeos per part de TV.</p> <p>Les explotacions i concessions d'ús privatiu de les aigües.</p> <p>La utilització de productes fitosanitaris en els casos de tractaments de plagues.</p> <p>La recol·lecció amb finalitat comercial d'espàrrecs, bolets, fulla d'esparg, garballó, fruits, entre d'altres.</p> <p>La recol·lecció per a ús comercial de caragols i caragolins no endèmics.</p> <p>La modificació de la coberta vegetal natural.</p> <p>Els usos o activitats agrícoles i ramaderes no tradicionals.</p> <p>L'escalada, el vol lliure, el descens de torrents, el barranquisme, i altres activitats de risc.</p> <p>Els projectes o iniciatives d'investigació científica.</p> <p>La pesca submarina i la captura de cigarra de mar (<i>Scyllarides latus</i>).</p> <p>L'activitat de refugi de muntanya i l'espeleologia.</p> <p>L'habilitació de senders, pistes forestals o altre tipus de vies vinculades a l'oferta d'ús públic o a l'eliminació de biomassa forestal residual.</p> <p>Els concursos de tir no cinegètics a algunes zones del Paratge.</p>	

Taula 3. Taula dels usos i les activitats permeses, que requereixen autorització escrita i prohibides al Paratge Natural de la Serra de Tramuntana. Elaboració pròpia a partir de les dades del GOIB.

ANNEX 2. Entrevistes.

Entrevista 1. Batle d'Escorca (1 de juny de 2021).

Arrel de l'arribada de la pandèmia de la COVID-19, creus que ha augmentat l'ús o freqüentació dels espais naturals de la Serra de Tramuntana? Per quins motius s'ha produït? Sí, ha augmentat i sobretot a diferents punts, per posar un exemple han augmentat els rescats a la muntanya. Pens que la gent ha cercat els espais naturals per entretenir-se a l'aire lliure, ja que no tenen l'oci habitual. Activitats com passejar, anar d'excursió... a zones on normalment ha hagut un tipus de visitant que no és l'habitual en aquests espais. Les àrees recreatives han tingut una gran afluència de gent durant els caps de setmana, cerquen sortir de la rutina, no tenen les seves distraccions habituals i la seva vàlvula d'escape ha estat la Serra de Tramuntana.

Podem afirmar que a la Serra hi trobam un perfil nou d'usuari, que abans no solia freqüentar aquests espais? Durant la pandèmia sí, que aquest usuari continui després de la pandèmia anant a la Serra com un hàbit que hagi agafat ho haurem de veure amb el pas del temps. Està clar que sí que ha hagut una sèrie de visitants que no són habituals i s'ha notat que han anat a la Serra fora estar preparats. Hem tingut visitants més joves que es concentraven amb vehicles a zones per poder-se reunir a llocs on no estan controlats per les autoritats. Hem tingut problemes aquest hivern a la zona de sa Calobra, on hem patit molts danys vandàlics al mobiliari urbà, pintades, etc. això es deu a les concentracions de gent que no són habituals a aquestes zones. Les nevades al gener van ser un caos a les nostres carreteres com a conseqüència del tancament de tots els centres comercials.

Considera que es tracta d'un fenomen puntual o que pot continuar produint-se després de la pandèmia? Es pot lligar amb lo que deiem, depèn. Crec que hi ha coses que sí, per exemple, a la Serra s'han fet miradors nous i molts de dies hi veig concentracions de joves amb cotxos esportius, i aquest és un altre ús que es dona als miradors i no estan prevists o amb la seva finalitat, els empenen com a llocs de concentració, com els embassaments del Gorg Blau, això ha estat un poc sempre així, fan trobades, però ha augmentat bastant en aquest temps de pandèmia. Crec que aquesta sobrefreqüentació es pot convertir en un hàbit i requereix vigilància constant.

Quins impactes està causant aquesta sobrefreqüentació a la Serra? Impactes a les finques privades. El 95% de la Serra de Tramuntana és privada. El missatge que reb la societat és que la Serra és de tots, i això s'ha sentit moltes vegades, i jo dic que això és un sentiment, perquè un 95% és privada. Molta gent creu que pot anar i passar per tot, si veu barreres o tancats, pot passar, i això dona molts de problemes amb els veïnats i propietaris de finques per culpa dels desperfectes, d'irresponsabilitats de gent que no és habitual, els cans... Això són problemes molt habituals que ens trobam al voltant de les finques. Molts de propietaris durant anys han deixat passar gustosament per dins de les seves finques, i és positiu per a les rutes, però a vegades no són corresponguets amb el respecte cap a aquest espai. Inclús gent que acampa a finques privades fora permís i fan foc, etc. Això són conseqüències que pateixen els propietaris de les finques. Tal vegada no trascendeixen molt públicament, però això també ve un poc per la falta d'educació i donar a conèixer que la Serra és un 95% privada amb la voluntat dels propietaris que es pot deixar passar per certs espais gustosament i també aquest missatge que es va donant de que la Serra és de tots la gent s'ho pren al peu de la lletra. I afegir que en aquest 5% públic, també l'usuari ha de percebre que això ho pagam tots i que té conseqüències damunt les destrosses de zones i finques públiques.

Considera necessari adoptar mesures per controlar la massificació de la Serra? En cas negatiu, per quins motius? En cas afirmatiu, quines mesures proposa? S'han de regular les coses. Vaig sol·licitar personalment a la Conselleria de Medi Ambient el fet d'una reunió urgent per a reforçar la vigilància constant i permanent durant els mesos de pasqua a les zones d'acampada, i es va apostar per això. El problema que tenim és que certes zones d'acampada d'aquí són competència del Govern i a partir de certa hora queda fora vigilància i s'han convertit en punts de 'botellón', això és falta de gestió i de medis. Igual que a sa Calobra i les direccions prohibides per als pàrquings. Hi ha d'haver certs punts de vigilància permanent i que es pugui actuar, però a partir de certes hores no hi ha ningú i això es converteix en 'tierra de nadie'. Aquí qualsevol que ve pot fer lo que vol i ningú li diu res. Si feies esport no haves de dur la mascareta posada i això la gent s'ho va prendre al peu de la lletra i va fer que molta més gent anés a la Serra només per poder caminar fora mascareta per falta de vigilància. Jo crec que s'han de regular aquest tipus de situacions: les excursions, el rescats de muntanya i les imprudències, reforçar la seguretat dels caps de setmana i sobretot gestió i educació, i ha de ser consensuat. Els que esteim a la Serra som molt pocs i la Serra està declarada patrimoni de la humanitat perquè la gent que ha viscut aquí és la que ha fet aquest paratge que l'ha integrat dins la muntanya, i a vegades no som escoltats perquè no tenim pes.

Entrevista 2. Director Insular de Territori i Paisatge del Consorci de la Serra de Tramuntana (3 de juny de 2020).

Arrel de l'arribada de la pandèmia de la COVID-19, creus que ha augmentat l'ús o freqüentació dels espais naturals de la Serra de Tramuntana? Per quins motius s'ha produït? Evidentment sí. Al post-confinament va haver un augment de pressió a la Serra de Tramuntana que a més va coincidir amb el període habitual en el qual la gent va més a la muntanya, mesos de primavera i començament del bon temps. Tots els altres llocs habituals estaven tancats, centres comercials, llocs interiors... la Serra de Tramuntana es va convertir en el referent dels llocs d'escapada.

Podem afirmar que a la Serra hi trobam un perfil nou d'usuari, que abans no solia freqüentar aquests espais? No és un perfil totalment nou, és un perfil d'un usuari molt ocasional que ara durant aquesta època post-confinament ha augmentat el seu nombre de visites.

Considera que es tracta d'un fenomen puntual o que pot continuar produint-se després de la pandèmia? Jo crec que ha estat un fenomen puntual. No crec que aquestes aglomeracions que es van donar es tornin a donar si no hi ha els efectes de la pandèmia. La gent es diversifica bastant més que no quant hi va haver aquest problema que és que només es podia sortir a espais naturals, lliures.

Quins impactes està causant aquesta sobrefreqüentació a la Serra? Aquesta sobrefreqüentació de la Serra de Tramuntana evidentment va ser a llocs molt puntuals i concrets, a nivells molt generals, a nes punts plàcids, massificació de cotxos a les carreteres... això va fer actuar a emergències. Cotxos mal aparcats, això va evidenciar que el tema dels aparcaments és una de les assignatures pendents als llocs estrelles. És una manera clau de controlar l'aforament, això s'ha demostrat a molts de llocs, com a Menorca. Noltros no ho feim, no definim aparcaments, línes de transports públics, i tot se fa de manera informal, és l'assignatura pendent que ens queda.

Considera necessari adoptar mesures per controlar la massificació de la Serra? En cas negatiu, per quins motius? En cas afirmatiu, quines mesures proposa? Una de les maneres més eficients per a controlar les massificacions, com t'he dit, a punts bastant concrets, és

mitjançant el control dels aparcaments, per tant, hauriem de fer una política de llocs d'aparcament i de transport públic, així tendriem una gran passa guanyada. Un cop definit aquests aparcaments, una política intel·ligent d'informar a la gent de què s'està fent una mica amb les smart island a Cala Deià o sa Calobra i lo que s'ha fet amb la política de restriccions al Cap de Formentor.

Entrevista 3. President de la Junta Directiva de la Federació Balear de Muntanyisme i Escalada (8 de juny de 2020).

Arrel de l'arribada de la pandèmia de la COVID-19, creus que ha augmentat l'ús o freqüentació dels espais naturals de la Serra de Tramuntana? Per quins motius s'ha produït? Sí, ha augmentat. El motiu és perquè era l'única activitat que es podia fer d'una manera permesa.

Podem afirmar que a la Serra hi trobam un perfil nou d'usuari, que abans no solia freqüentar aquests espais? Sí.

Considera que es tracta d'un fenomen puntual o que pot continuar produint-se després de la pandèmia? Crec que és puntual, vull matisar. És puntual perquè ha hagut un augment exponencial de gent que abans no hi era, però què una part d'aquesta gent quedarà, podem estimar un 15-20%. Per exemple, aquest any a Decathlon ha hagut trencadura d'stock de material d'iniciació de la línia Quechua, d'esport per poder fer a l'aire lliure. Hem de pensar que si hi ha un augment de gent a la Serra a unes àrees molt concretes hem de pensar que algú queda, s'aficiona.

Quins impactes està causant aquesta sobrefreqüentació a la Serra? Els impactes que ha provocat són les aglomeracions de gent. No és necessàriament un impacte dolent, al menys a nes llocs que jo he visitat. Els impactes negatius, són perquè l'Administració, a una zona com el pla de Cúber, sobreexplotada i sobretrepitjada, han reduït la quantitat de personal que havia abans, exemple, si va el doble de gent a tirar paperets i no augmentes el doble de gent de llevar-los, queden paperets enterra. Tant la Conselleria de Medi Ambient com els Ajuntaments haurien de sobredimensionar la plantilla tant amb netejadors, com d'informadors, etc.

Considera necessari adoptar mesures per controlar la massificació de la Serra? En cas negatiu, per quins motius? En cas afirmatiu, quines mesures proposa? Sí. La prevenció davant qualsevol activitat puntual o setmanal s'han de prendre, ja sigui una manifestació o una activitat esportiva, etc. Idò, a la muntanya passa el mateix, has d'augmentar la vigilància, els informadors, etc.

Entrevista 4. Cap de Sóller del Grup de Rescat de Muntanya dels Bombers de Mallorca (11 de juny de 2020).

Arrel de l'arribada de la pandèmia de la COVID-19, creus que ha augmentat l'ús o freqüentació dels espais naturals de la Serra de Tramuntana? Per quins motius s'ha produït? Sí. Hi ha hagut un augment de lo que són les activitats de muntanya i d'aventura a la Serra de Tramuntana, el motiu principal són els mesos que varem estar confinats dins ca nostra. Anar a la muntanya ha estat una manera d'alliberar-mos, pel fet de poder sortir i estar en contacte amb la naturalesa, que tots els centres comercials eren tancats i totes les restriccions... A més, la muntanya és un puesto on anar-hi és gratuït, tothom pot anar-hi, lo que són excursions, activitats de barranquisme, iniciacions a l'escalada, això ha fet augmentar aquest perfil d'iniciació d'aquestes activitats a la Serra.

Podem afirmar que a la Serra hi trobam un perfil nou d'usuari, que abans no solia freqüentar aquests espais? Aquest perfil sempre ha existit, ja que la gent que comença sempre hi ha hagut. El que passa és que sí que es vera que ha augmentat, ara la gent va a fer activitats sense cap tipus de coneixement i sense a lo millor una formació prèvia, anar acompanyat per algun expert, que pugin donar el que són els protocols de seguretat addient per començar a seu autònom. Sí que ha augmentat aquest any.

Considera que es tracta d'un fenòmen puntual o que pot continuar produint-se després de la pandèmia? Jo crec que això ha estat una obertura de portes a aquestes activitats a l'aire lliure, hi ha molta gent que per temes de desconeixement, laborals o envoltament social no havia pogut tocar o no se li havia despertat sa curiositat, i jo crec que les persones que han començat continuaran, ja sigui amb més constància o menos, no serà un 100% però molta gent quedarà, sobretot si han fet una petita inversió en material.

Quins impactes està causant aquesta sobrefreqüentació a la Serra? Això a part d'impactes medioambientals com són esports a nivells de transicions a zones d'excursió o zones on es necessiten autoritzacions, cavitats, torrents, zones d'escalada, hi ha una massificació. Això dona una certa problemàtica a medi ambient, que es veuen forçats a obligar a dur unes restriccions i prohibicions que ens afecten a tots. Falta formació i cultura de muntanya, respectar al màxim totes les normes i restriccions que es duguin a terme desde la Conselleria. Hi ha més rescats de muntanya, més gent perduda, més accidents, això als bombers ens afecta molt.

Considera necessari adoptar mesures per controlar la massificació de la Serra? En cas negatiu, per quins motius? En cas afirmatiu, quines mesures proposa? Sí. Per a la prevenció d'accidents i que la gent pugui ser autònoma amb seguretat, potenciaria que tota persona que es vulgui iniciar a un esport relacionat amb activitat de muntanya faci formació. Dins la formació hi ha tota una part tècnica necessària per evitar accidents, i si és de qualitat, hi sol haver una part educativa i de cultura on es xerra de massificació, respectar la natura i la muntanya, etc. A les zones on hi ha més massificació, miraria d'estipular una tipologia de restriccions lo mes coherent possible per respectar l'espai. Una mesura des d'un punt de vista més personal, seria que a segons quin sectors més transitats, només es pogués anar contractant un guia o amb una activitat formativa, així garanteixes que tothom té un seguro, que la activitat està controlada per formadors o tècnics titulats que ja tenen una experiència, des d'un punt de vista professional.

Entrevista 5. Tècnica d'Espais Natura Balear (15 de juny de 2021).

Arrel de l'arribada de la pandèmia de la COVID-19, creus que ha augmentat l'ús o freqüentació dels espais naturals de la Serra de Tramuntana? Per quins motius s'ha produït? Sí. Pels mesos de confinament domiciliari.

Podem afirmar que a la Serra hi trobam un perfil nou d'usuari, que abans no solia freqüentar aquests espais? Sí, la figura del 'dominguero', jo crec que no és nou, l'únic que ha augmentat és el número.

Considera que es tracta d'un fenòmen puntual o que pot continuar produint-se després de la pandèmia? Jo crec que serà puntual, opinió personal.

Quins impactes està causant aquesta sobrefreqüentació a la Serra? Nombre de vehicles, gent cridant, gent sortint-se de camins, gent que es perd perquè mai ha trepitjat la Serra, gent que fa foc.

Considera necessari adoptar mesures per controlar la massificació de la Serra? En cas negatiu, per quins motius? En cas afirmatiu, quines mesures proposa? Sí. Ja siguin educatives, com l'educació ambiental als més petits, el Govern Balear va contractar informadors i va reforçar el serveis d'informació dels Espais Naturals als serveis COVID-19 per part d'IBANAT, s'anava fent lo que es podia.

Entrevista 6. Batle d'Alaró (27 de juny de 2020).

Arrel de l'arribada de la pandèmia de la COVID-19, creus que ha augmentat l'ús o freqüentació dels espais naturals de la Serra de Tramuntana? Per quins motius s'ha produït? Sí. Nosaltres hem reclamat a nes Govern suport perquè en el moment de la previsió més elevada va coincidir amb el moment que sempre hi havia certa afluència en els camins que passen pel nostre municipi, però enguany fou exagerada. Als mesos de desembre i gener havia prohibicions de grans esdeveniments, fires, festes, i tancament dels centres comercials i pràcticament l'única alternativa era la natura, i a la vegada, les recomanacions per part de les autoritats sanitàries eren activitats a l'aire lliure. En aquell moment l'única alternativa era la Serra, massificació a camins, rutes senderistes, la muntanya en definitiva. A Alaró tenim tres rutes senzilles: el camí del Castell, el camí Alaró-Orient per s'Escaleta i la sortida cap a Tossals Verds, i en aquests tres espais hem tingut bastants de problemes per culpa de la gran afluència de vehicles. Si ja amb condicions normals ja és complicat, amb aquesta situació de sobrefreqüentació encara és més exagerat. Un diumenge en el camí del Castell d'Alaró varem arribar a comptar un total de 650 vehicles, quan una afluència normal a una època punta durant aquests mateixos mesos d'octubre i novembre, seria d'uns 350/400.

Podem afirmar que a la Serra hi trobam un perfil nou d'usuari, que abans no solia freqüentar aquests espais? Clar, jo no sé si serà aquest usuari continuarà o només ha estat pels moments actuals de pandèmia. Sí que hem notat que ve gent que no està acostumada a muntanya, ja que les actuacions de rescat han estat més elevades, quan les nostres rutes són senzilles, són camins senyalitzats. Quant més gent, més probabilitat de que pugui haver problemes.

Considera que es tracta d'un fenòmen puntual o que pot continuar produint-se després de la pandèmia? És puntual, però, als darrers cinc anys hem vist com hi ha més gent que aposta per sortir un poc. Certs dies festius senyalats dels darrers mesos de l'any, com el 12 d'octubre o 6 i 8 de desembre, notes com hi ha una afluència molt més gran, a més dels caps de setmana.

Quins impactes està causant aquesta sobrefreqüentació a la Serra? Per una banda, els residus. Actualment esteim arreglant marges a la zona del Castell i el marger ha devallat molts de sacs plens de residus, que van des d'una llauna fins a una bota de muntanya, i, el residu més famós d'aquest any, són les mascaretes. Això crec que ha estat aquest gran impacte, els residus i l'inconsciència que hi ha sobre ells. També ha hagut pintades i desaparició de fites, gent que no sap relacionar-se ni respectar el medi natural.

Considera necessari adoptar mesures per controlar la massificació de la Serra? En cas negatiu, per quins motius? En cas afirmatiu, quines mesures proposa? Haurien d'haver més informadors per part de l'IBANAT que poguessin anar on sigui el punt calent d'aquella setmana, per exemple si plou, ses Fonts Ufanes. Noltros a la temporada que començarà aquest mes d'octubre, per certs dies amb molta afluència, ja tenim montat el dispositiu amb protecció civil. L'any passat varem tenir molts de problemes de vehicles mal estacionats al camí del Castell i vam haver de sancionar-los perquè no hi podien pujar ni baixar més. En cas d'una possible emergència, ja sigui per la pujada d'una ambulància o un camió de bombers, no hagués hagut espai.